

Іван ВОЛОШИН
Біобібліографічний покажчик

Ivan VOLOSHYN
Biobibliographical Guide

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv

SCIENTIFIC LIBRARY

Ukrainian Biobibliography
New Series. No 22

IVAN VOLOSHYN

Biobibliographical Guide

Lviv • 2005

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Українська біобібліографія
Нова серія. Чис. 22

ІВАН ВОЛОШИН

Біобібліографічний покажчик

Львів • 2005

УДК 911.2 + 550.4+ 502; (477) (092)І.Волошин (01)
В-67
ББК Б1 (4УКР)+ Д820 (4УКР)д І.Волошин я1

Редакційна колегія:

Богдан ЯКИМОВИЧ (голова), Галина ДОМБРОВСЬКА,
Анатолій МЕЛЬНИК, Григорій ЧОПИК (секретар)

Укладачі:

Євгенія БЕЛЕНА, Тетяна КРАВЧЕНКО

Науковий редактор та автор передмови проф. Олег ШАБЛІЙ

Редактор Ніна БІЧУЯ

Художник Іван КРИСЛАЧ

Рецензенти:

канд. філос. наук, доц. Микола НАЗАРУК
канд. с.-г. наук, проф. Володимир БОНДАРЕНКО

Рекомендувала до друку Вчена Рада
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 30/3 від 30 березня 2005 р.

В-67 Іван ВОЛОШИН: Біобібліогр. покажч. / Уклад.: Є. Белена, Т. Кравченко; Наук. ред. проф. О. Шаблій; Редкол.: Б. Якимович, Г. Домбровська, А. Мельник, Г. Чопик. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 105 с.: іл., портр. – (Українська біобібліографія. Нова серія; Чис. 22. Біобібліографія вчених університету).

ISBN 966-613-377-6

У біобібліографічному покажчику подано основні дати життя, наукової, педагогічної та громадської діяльності Івана Миколайовича Волошина, відомого українського географа, ландшафтознавця, ґрунтознавця, геоєколога, геохіміка, члена Наукового товариства ім. Шевченка, Львівського відділу Українського географічного товариства, Українського товариства ґрунтознавців, члена робочої групи з Держстандарту екологічної освіти Міністерства освіти і науки України, а також бібліографію праць ученого.

ББК Б1 (4УКР)+Д820(4УКР) д І.Волошин я1

ISBN 966-613-377-6

© Є. Белена, Т. Кравченко, 2005
© О. Шаблій, передмова, 2005
© І. Волошин, вступ. ст., 2005
© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2005

*Шілан мій під қарпатськими смереґами,
на суворих шляхах життя*

І. Волошин

ПРОФЕСОР ІВАН ВОЛОШИН –
ВЧЕНИЙ І ПЕДАГОГ

(До 70-річчя від дня народження)

Біобібліографічний покажчик відображає п'ятдесятилітню педагогічну, наукову, громадську працю Івана Миколайовича Волошина – відомого українського географа, геоеколога, геохіміка, ґрунтознавця, геоурбаніста, ландшафтознавця, доктора географічних наук, професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка. Іван Волошин – член Наукового товариства ім. Шевченка, Львівського відділення Українського географічного товариства, Українського товариства ґрунтознавців. Він працює в робочій групі з Держстандарту екологічної освіти Міністерства освіти і науки України, є членом редколегії “Вісника Львівського національного університету” (серія географічна), спеціалізованої вченої ради К 35. 051. 05 та вченим секретарем спеціалізованої вченої ради Д 35. 051. 08 у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Іван Волошин народився 20 червня 1934 р. у с. Плав'я-Вадрусівка Сколівського району Львівської області. Закінчив Хітарську семирічну школу (1948) та Стрийське педагогічне училище (1952). До 1954 р. працював учителем математики у с. Плав'є, директором школи та учителем у с. Хітар та Жупаня. У 1954–1957 рр. служив у війську, а протягом 1957–1962 рр. навчався на географічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка.

З дитинства батьки вчили хлопця наполегливо працювати, шанувати людей, бути чесним, волелюбним, відважним, оскільки жив він серед людей з бойовим духом, котрі прагнули свободи, пишалися своїм бойківським походженням і вважали, що тільки праця, висока освіченість дасть змогу здобути якісь висоти у складних умовах розвитку суспільства в 40–50 рр. ХХ ст.

Ще у студентські роки, шукаючи свого місця у суспільстві, Іван Волошин зацікавився науковою роботою. Коли закінчив перший курс географічного факультету, його прийняли на роботу в ґрунтознавчу експедицію Львівського відділення географіч-

ного товариства, а згодом – у ґрунтознавчу експедицію науково-дослідного сектору Львівського державного університету імені Івана Франка.

Упродовж 1958–1967 рр. працював на посадах техника, інженера, старшого інженера-ґрунтознавця, начальника загону ґрунтознавчих експедицій, що досліджували ґрунти у Львівській, Закарпатській, Волинській, Вологодській, Ціліноградській, Павлодарській, Північно-Казахстанській, Чимкентській областях.

У 1967 р. дослідник-ґрунтознавець прибув на роботу в Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова на кафедру ґрунтознавства і географії ґрунтів, що була створена на геолого-географічному факультеті. Того ж року організував ґрунтознавчу експедицію, яка під його керівництвом проводила ґрунтові дослідження у Мінусінській улоговині Красноярського краю. Тоді ж вступив до аспірантури при кафедрі ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету. Наукове керівництво кандидатської дисертації І. М. Волошина здійснював доктор сільськогосподарських наук, професор Іван Гоголев. Закінчивши в 1971 р. аспірантуру, І. Волошин працював на посадах молодшого та старшого наукового співробітника Проблемної науково-дослідної лабораторії географії ґрунтів і охорони ґрунтового покриву чорноземної зони (ПНДЛ-4) кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського університету ім. І. І. Мечникова, де у 1972 р. на спеціалізованій вченій раді геолого-географічного факультету захистив кандидатську дисертацію на тему “Солонцюваті ґрунти і їх діагностика” за спеціальністю 11. 695 – географія ґрунтів.

Упродовж 1972–1989 рр. працював старшим викладачем, доцентом (з 1979 р.) кафедри фізичної географії та кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

Праця вченого на різних кафедрах зумовила різнобічність його наукових пошуків. Це були, зокрема, ландшафтно-ерозійні, ландшафтно-екологічні, ландшафтно-меліоративні дослідження на богарних і зрошуваних землях півдня України.

У 1989 р. І. М. Волошина було обрано за конкурсом на посаду доцента кафедри раціонального використання природних ре-

сурсів та охорони природи Львівського державного університету імені Івана Франка, де наукові інтереси були скеровані на вивчення екологічних проблем Західного регіону України (Львівська, Волинська, Закарпатська області), урбосистем великих і малих міст, на медико-географічні проблеми, радіаційний режим, забруднення довкілля важкими металами тощо.

У 1997 р. захистив докторську дисертацію на спеціалізованій вченій раді Харківського університету ім. В. Каразіна “Ландшафтно-екологічні основи моніторингу (на прикладі еталонних гірських, рівнинних, урбанізованих екологічних полігонів)”. Цього ж року був обраний на посаду професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка. У 2001 р. Іванові Волошину було присвоєно звання професора цієї кафедри.

Творча педагогічна, наукова, науково-методична, експериментальна робота займала провідне місце в діяльності вченого. За цей період надруковано близько 120 наукових, науково-популярних публікацій, в тому числі збірник екологічних оповідань, методичний посібник з географічної графіки. Вийшли друком 9 монографій, 9 навчальних посібників і методичних розробок. Крім цього, за результатами експедиційних ґрунтових досліджень написано і передано землекористувачам чимало науково-виробничих рекомендацій щодо підвищення родючості ґрунтів і врожайності сільськогосподарських культур у Львівській, Закарпатській, Миколаївській, Одеській, Полтавській областях (Україна), Павлодарській, Північно-Казахстанській, Чимкентській областях (Казахстан), Читинській, Магаданській областях та Красноярському краї (Російська Федерація).

Опубліковані праці І. М. Волошина відображають різновекторні наукові пошуки і здобутки, висвітлюють теоретичні, аналітичні пошуки загальногеографічних, ландшафтних, ґрунтознавчих, екологічних, урбаністичних, медичних оціночних показників еволюційних, еволюційно-руйнівних, коеволюційних процесів у довкіллі.

Олег ШАБЛІЙ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За тридцять сім років наукової та викладацької роботи Івана Миколайовича Волошина в Одеському університеті ім. І. І. Мечникова (1967–1989 рр.) та Львівському університеті імені Івана Франка (з 1989 р.) мої творчі пошуки, нахил до експериментальних і польових досліджень, наукових подорожей з розумінням і схваленням сприймали насамперед викладачі кафедри фізичної географії Одеського університету ім. І. І. Мечникова. Серед них: доктор географічних наук Г. І. Швєбс, Ю. Д. Шуйський, Є. В. Єлісеєва, О. О. Світличний, доценти Ю. О. Амброз, Г. П. Ковеза, викладачі геолого-географічного факультету, професори О. Г. Топчієв, Є. А. Черкез, Є. П. Ларченков, І. Н. Сулимов, доценти О. М. Анастасієва, А. Х. Калустян, О. І. Полоса, М. Ф. Ротар, А. І. Гоголев, Т. Н. Хохленко, В. Г. Пишов, О. П. Кравчук, В. М. Бабурін, А. Е. Молодецький, ректор університету, професор І. П. Зелінський; викладач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів – професор І. М. Гоголев, С. П. Позняк, Є. Н. Красєха, Р. О. Байєр, доценти Я. М. Біланчин, О. Л. Суворовська, П. І. Жанталай, В. О. Сульдін, М. Й. Тортик, викладачі В. І. Тригуб, А. М. Лялін, наукові співробітники ПНДА-4 – Б. М. Турус, О. І. Сухостовський, Н. І. Вардіашвілі, Г. С. Сухорукова, А. П. Кравчик, В. П. Бурлака, Ю. В. Михальченко, А. М. Гошуренко, В. О. Когут з Одеського університету ім. І. І. Мечникова.

Сьогодні з вдячністю за підтримку і розуміння я згадую вчених і друзів із Одеського університету, інших навчальних закладів Одеси, з якими упродовж багатьох років підтримував творчі і товариські контакти. Це професори М. Я. Тихоненко, В. Є. Круглов, О. О. Погрібний, А. М. Польовий, Ю. М. Соколов, доценти О. Г. Перехрест, І. І. Каракаш, О. К. Фурман, М. В. Пащенко, М. О. Ручицин, Б. К. Тютюнник, С. Г. Яковець та ін.

Мені доводилося обговорювати наукові ідеї з доцентами О. Мотузком, М. Чортком (Білоруський університет), професорами І. Крупенниковим, А. Урсу, В. Унгаряном (Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. М. Дімо у Молдові), академіками В. Медведєвим, Б. Носком, професорами М. Полупаном (Національний науковий центр “Інститут ґрунтознавства і агрохімії

ім. О. Н. Соколовського” УААН), професорами В. Михайлюком (Одеський аграрний університет), С. Вознюком, М. Будзом (Рівненський університет водного господарства і природокористування), академіком М. Голубцем, професорами С. Стойком, О. Марискевич (Інститут екології Карпат), професором Ю. Чорнобаєм (Природничий музей НАН України), членом-кореспондентом НАН України А. Руденком, докторами наук В. Нагірною, В. Пащенком, Ж. Матвіїшиною, Г. Пархоменко, В. Палієнком, І. Горленко, доцентом А. Шевченко (Інститут географії НАН України), професорами Я. Жупанським, В. Руденком, В. Гуцуляком, доцентом П. Сухим (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича), професорами В. Некосом, І. Левицьким, І. Черваньовим, О. Ковальовим, О. Рузіним, А. Крайковою (Харківський національний університет ім. В. М. Каразіна), академіком А. Травлієвим, професором Г. Пасічним (Дніпропетровський національний університет), професорами П. Шищенком, М. Пістуном, І. Мельничуком, М. Градзинським, Я. Олійником, В. Стецюком, С. Іщуком, В. Хільчевським, В. Шевченком, доцентами Р. Федоришаком, О. Дмитруком, М. Ромасем (Київський національний університет ім. Т. Шевченка), професором А. Краснопольським (Волинський державний університет ім. Лесі Українки), професором М. Волощуком (Прикарпатський державний університет ім. В. Стефаніка), професором С. Чорним (Херсонський державний університет), професорами Д. Ковалишин, О. Заставецькою, І. Пушкарем, доцентами А. Цариком (Тернопільський педуніверситет ім. В. Гнатюка), професором Г. Денисиком, доцентом М. Стрельбицьким (Вінницький педуніверситет), професорами Ф. Топольним (Кіровоградський технічний університет), Я. Мольчаком (Луцький технічний університет), А. Аліферовим (Таврійський національний університет), доцентом Луганського національного університету ім. Т. Шевченка – Т. Слоньовою, вченими з інших навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Моїй науково-педагогічній роботі та науковим досягненням на кафедрі раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка сприяли підтримка, доброзичливе ставлення

ректора професора І. Вакарчука, декана географічного факультету, професора Я. Кравчука, завідувачів кафедр Ю. Туниці, О. Шаблія, С. Позняка, А. Мельника, І. Ковальчука, Ф. Заставного, професорів С. Кукурудзи, В. Петліна, А. Богущького, М. Мальського, Р. Лещуха, С. Волгіна, С. Гудзя, С. Писаренко, І. Михасюка, Й. Царика.

Пишучи про свої наукові інтереси не можу не зауважити, що вони охоплюють ґрунтознавчі, ландшафтні, екологічні, урбаністичні, нозологічні дослідження, географічну графіку тощо. Умовно їх можна згрупувати у низку напрямів дослідницьких пошуків, характеристику кожного з яких розглянемо нижче.

1. Генезис і класифікація солонцюватих ґрунтів

Важливим напрямом наукових пошуків, що проводилися в Одеському університеті, були дослідження солонцюватих ґрунтів і солонців у Середньому Придніпров'ї, Ішим-Тобольському міжріччі, Павлодарському Приіртишші, Казахському дрібносопковому, півдні України. Проаналізувавши близько 500 розрізів солонцюватих ґрунтів і солонців лісостепової і степової зон, І. Волошин з'ясував, що серед перелічених ґрунтів переважно поширені їх безнатрієві і малонатрієві варіанти – фізично (морфологічно) солонцюваті ґрунти з чіткою диференціацією профілю за солонцевим типом. Частка власне солонцюватих, тобто натрієвмісних ґрунтів становить 9,4 % загального числа досліджуваних розрізів. Частка фізично (морфологічно) солонцюватих ґрунтів становить 90,6 % розрізів.

Статистичне опрацювання даних гранулометричного аналізу ґрунтів і співставлення одержаних результатів з польовою морфологічною діагностикою показали, що ступінь солонцюватості як натрієвмісних, так і безнатрієво-солонцюватих ґрунтів найбільш чітко корелюють з величиною арифметичної різниці у відсотковому вмісті мулуватості фракції між горизонтами В і А (Н і І). Вірогідність різниці доведено з високою ймовірністю безпомилкового судження. Ця величина характеризує ступінь ди-

ференціації профілю і в темно-каштанових, і в чорноземних ґрунтах коливається в межах:

- несолонцюватих – 0–5 %
- слабо-солонцюватих – 5–10 %
- середньо-солонцюватих – 10–15 %
- сильно-солонцюватих – 15–20 %
- солонцях – понад 20 %

Ступінь диференціації профілю рекомендовано як найбільш надійний і практично прийнятний показник класифікації фізично солонцюватих ґрунтів. Запропоновано називати групи диференційованими (слабо, середньо і сильно). Розроблено методіку та проведено визначення величин набухання в понад 100 зразках. Встановлено, що найоб'єктивніші величини набухання на приладі ПНГ (прилад набухання ґрунтів) можна одержати, якщо вивчати цю фізичну властивість у ґрунтового дрібноземі методом “порошку” в повітряно-сухому стані. Метод моноліту і тіста, що подається в інструкції заводу-виготовлювача приладу НПГ, дає спотворені результати. Розроблений метод має елементи винаходу, однак не був запатентований.

Експериментальними дослідженнями встановлено, що набухання ґрунтів не залежить від вмісту в них увібраних натрію і магнію, але чітко корелює з вмістом мулу в дослідних зразках. Можна припустити, що катіонний склад тільки посилює процес набухання через вплив на руйнування мінеральних частинок ґрунту. Встановлено тісний кореляційний зв'язок між вмістом мулу і величиною набухання. Кореляційний коефіцієнт дорівнює $0,85 \pm 0,08$. Рівняння регресії між величиною набухання (y) та кількістю мулу (x) має вигляд: $y = 0,519x + 8,98$.

У фізично солонцюватих ґрунтах, у межах ґрунтового профілю, найбільшою схильністю до набухання характеризується солонцюватий горизонт. Від початкового об'єму набухання цього горизонту під час зволоження становить: у несолонцюватих і слабо диференційованих ґрунтах – менше 15 %; середньо диференційованих – 15–25 %; сильно диференційованих – 25–35 %; і солонців – понад 35 %. Ці цифри запропоновані як класифікаційні ознаки.

Розроблені й інші класифікаційні ознаки натрієвмісних і безнатрієво-солонцюватих (фізично, морфологічно) солонцюватих ґрунтів, в основу яких покладено ступінь диференціації профілю, набухальних властивостей (величини набухання і вміст увібраного натрію).

Мікроморфологічними дослідженнями встановлено важливі особливості фізично (морфологічно) солонцюватих ґрунтів. Ґрунти на різних етапах розвитку формувалися в умовах гігроморфізму, про що свідчить наявність озалізених конкрецій майже з поверхні ґрунтового профілю.

Так звані натічні глини в ілювіальних горизонтах фізично солонцюватих ґрунтів займають незначну частину поля зору шліфа в мікроскопі і виражені слабо. Глиниста речовина зосереджується переважно навколо первинних мінералів, заповнюючи простір між мінеральним скелетом у волокнистій і мозаїчній формі. Така орієнтація, на думку багатьох учених, властива глинам, що утворилися *in situ* за рахунок руйнування первинних, а можливо, і вторинних мінералів. Таким чином, фізична солонцюватість, що виражена в великій різниці вмісту мулу між горизонтами В (I) і А (H), не може бути обумовлена тільки ілювіальним процесом. Очевидно, головну роль у формуванні диференційованого профілю відіграли процеси внутріґрунтового вивітрювання, у тому числі і глейовий процес, сліди якого виразно помітні у формі залізисто-марганцевих конкрецій.

Привертає увагу висока прозорість горизонту В, незважаючи на те, що морфологічно він відрізняється підвищеною щільністю. Це явище, очевидно, зв'язане з тим, що при підготовці шліфа із зразка, який набухає, проходить усадка, і розмір пор та тріщин збільшується. Ця обставина підтверджує висновок про те, що дійсне набухання ґрунтів повинно визначатись тільки в однаково ущільнених зразках, чого можна досягнути в умовах застосування методу порошку.

Мінералогічні дослідження мулистої фракції темно-каштанових і чорноземних ґрунтів Павлодарського Прииртишся та півдня України диференціально-термічним, рентгенструктурним, мікроморфологічним, валовим хімічним та експериментальними методами дали підстави зробити висновок про те, що мулиста фракція цих ґрунтів представлена двома різко відмін-

ними групами сполук. Перша група представлена достатньо чітко окристалізованими глинистими і неглинистими мінералами; в другій групі переважають аморфні гідрофільні речовини.

У групі глинистих мінералів у всіх горизонтах переважають гідроксиди. Кількість монтморилоніту, хоч і збільшується з глибиною, але є не настільки значною, щоби пояснити різке збільшення набухальної властивості солонцевого горизонту фізично (морфологічно) солонцюватих ґрунтів.

Крім гідроксидів і монтморилоніту в мулистій фракції присутні хлорити, мінерали каоліцитової групи і високодисперсний кварц. Його кількість зменшується з глибиною.

Аморфні речовини представлені переважно гідрофільними гелями кремнезему, найбільша кількість якого достосована до солонцюватого горизонту. Вміст мінералів полуторних окисів в мулистій фракції фізично солонцюватих ґрунтів невеликий.

Висока набухальна властивість і несприятливі фізичні властивості, очевидно, пов'язані з високим вмістом рентгеноморфних речовин, а не монтморилоніту, як це вважають деякі дослідники.

У солонцюватих (ілювіальних) горизонтах деяких ґрунтів виявлено не ідентифікований поки що мінерал, кристали якого під електронним мікроскопом (збільшення у 20 тис. разів) мають трубкоподібну форму з тупими, ніби обрізаними краями.

Оскільки результати мого дисертаційного дослідження суперечили класичній теорії "натрієвого" походження солонцюватих ґрунтів, "чорний" опонент ВАК СРСР (Москва) зробив висновок: "Основна мета дисертації полягала в доведенні положень, що солонцюватість ґрунту не пов'язана з наявністю в увібраному комплексі натрію, як це прийнято вважати з часу класичних досліджень К. К. Гедройца. Дисертант виходить з гіпотези, що ймовірнішим атрибутом солонцюватості є гігроморфізм, а не обмінний натрій. Стосовно цього він поставив перед собою мету "повалити" всю систему поглядів на генезу солонцюватості ґрунтів, які склались до цього часу".

Після такого висновку "чорного" опонента довелось захистити всі теоретичні висновки ще двічі: на Експертній комісії ВАК СРСР та Пленумі ВАК СРСР (Москва). Надзвичайно складні випробовування витримав успішно.

2. Теоретичні засади ландшафтно-геохімічних досліджень

Концептуальні засади сучасних ландшафтно-геохімічних досліджень автора полягають у теоретичному обґрунтуванні причин та етапів трансформації природних систем і формування під впливом акумуляції різних агресивних речовин модифікованих, урбаністичних, метал-аномальних нітрато-пестицидних, радіонуклідних атмосферних, водних, ґрунтових, рослинних деструктивних та зруйнованих ландшафтно-антропогенних систем.

Ландшафтно-антропогенні системи розглядаються як коеволююючі геосфери, в яких природний розвиток супроводжується постійними різноступеневими антропогенними впливами на кожний компонент системи, а їхня трансформація відбувається під впливом зовнішнього і глибинного стабільного або потужного короточасного накопичення техногенних інгредієнтів від чисельних джерел забруднення регіонального, трансконтинентального та геохімічного походження в умовах прояву двох ландшафтотвірних геохімічних чинників: загального геоісторичного та сучасного політехногенного процесів. Надмірне техногенне навантаження в умовах розвитку різних за властивостями стабілізаційних та руйнівних процесів спричиняє формування внутрішнього фактора, який перетворюється в провідний рівнозначний ландшафтотвірний чинник, що надає ландшафтам специфічних особливостей, не властивих природним ландшафтам.

На початкових стадіях розвитку і трансформації окремих або всіх компонентів ландшафтів формуються обгороджені-окультурені-модифіковані їх варіанти. На наступних етапах набуті властивості формують відповідні етапи негативних змін і перехід (трансформацію) окремих компонентів на новий, складніший етап організації, функціонування ландшафтних систем та зародкових урбокомплексів.

Виходячи з таких теоретичних позицій, довелося проводити ландшафтні еколого-хімічні дослідження і розглядати формування сучасних ландшафтів у двох аспектах. По-перше, з засад зовнішнього короточасного, маловідчутного техногенного впливу, де ландшафти не зазнають істотних деградаційних напрямів

розвитку; по-друге, з позицій систематичного зовнішнього впливу, де за рахунок постійного зовнішнього навантаження формується потужний внутрішній геохімічний чинник, який формує комплекс негативних властивостей з основними та перехідними етапами трансформації природно-антропогенних систем ландшафтів: конструктивної (деградаційної, руйнівної) модифікації, деструктивної з посиленням антропогенним навантаженням і постдеградаційної з цілковитою перебудовою системи з чітким проявом руйнівних внутрішніх сил. На заключному етапі коеволюційного розвитку природно-антропогенних урбаністичних систем відбувається їхнє відновлення, переважно з негативними властивостями.

Внутрішній фактор формується за рахунок залпового або постійного техногенного навантаження та акумуляції різних поллютантів від чисельних джерел забруднення місцевого, регіонального, трансконтинентального та геохімічного перерозподілу елементів.

Внутрішні ландшафтотвірні фактори поступово формують нові властивості природних геосфер або окремих їх компонентів, трансформують у складнішу систему, утворюють метал-аномальні, пестицидні, нітратні, радіонуклідні точки, поля, смуги, плями різної конфігурації.

Розроблені класифікаційні ознаки та засади ландшафтного еколого-геохімічного картування геосфери, біосфери, гідросфери, педосфери (агросфери), урбосфери, сеймосфери, ноосфери за типом розсіювання, забруднення, інгредієнтного складу в межах парагенетичних груп ландшафтів.

У Свалявській улоговині Карпат було вперше проведено детальні дослідження вмісту важких металів в атмосферному повітрі, воді і донних відкладах, рослинах та ґрунтах. Певних успіхів вдалося досягнути у вивченні антропогенної геохімії та її впливу на поширення техногенних захворювань. Математичний аналіз дав можливість встановити тісну кореляцію між окремими хімічними елементами та типами захворювань населення:

– титаном (рослин), марганцем (води) та хворобами органів дихання дорослого населення;

– алюмінієм (води), стронцієм, хромом, лантаном (рослин), стронцієм, титаном, свинцем (повітря), барієм (донні відклади) та захворюваннями органів дихання дітей;

– марганцем (рослин), кобальтом, хромом (ґрунту) та захворюваннями органів травлення дорослих тощо.

Запропоновано різні засоби відображення картографічним способом географічного поширення антропогенних хімічних елементів та пов'язаних з ними техногенних хвороб населення.

Ландшафтно-радіаційні дослідження проведено в межах Шацького НПП і на площі Шацького біолого-географічного стаціонару на оз. Пісочному Шацького району Волинської області.

Радіометричні дослідження гама-фону проведено на висоті в 1 м, на поверхні ґрунту і на глибині 10 см. Виміри проводилися через кожні 10 м. Встановлено, що радіаційний фон не перевищує 16 мкР/год. Найвищий фон зафіксовано на майданчику, де розміщений автотранспорт. Загалом найвищий фон зафіксовано в атмосфері.

Встановлено тісний зв'язок величин гама-фону з морфологічними одиницями ландшафтів. Визначено, що найвищий гама-фон характерний для понижених слабозадернованих приозерних рівнин. Проведено картування екополігону "База", де за основну одиницю картування прийнято радіаційну мікрозону. Мікрозони з найвищими показниками достосовані до рідколісся, найнижчі – виявлені під лісовою рослинністю.

3. Географічні та еколого-меліоративні дослідження зрошуваних ґрунтів

Ландшафтні еколого-меліоративні дослідження ґрунтів науковець проводив під час своєї праці в Одеському державному університеті. Дослідженнями були охоплені Інгулецька, Нижньодністровська, Південно-Бузька зрошувані системи.

Вивчення зрошуваних земель – важливий науковий напрям дослідження – було спрямовано на оцінку особливостей ґрунтів, визначення загальних діагностичних ознак оцінки їх деградації, розроблення принципів картування степових обводнюваних ландшафтів.

Діагностичні критерії розроблено шляхом порівняння морфологічних властивостей богарних (незрошуваних) і зрошуваних ґрунтів, особливо у приканальних смугах, понижених форм рельєфу, де ґрунти підтоплені напірними водами магістральних каналів та фільтраційними водами.

Виявлено низку трансформації чорноземів звичайних: чорноземи звичайні – чорноземи злучнілі – лучно-чорноземні – чорноземи лучні – лучно-болотні – болотні – торфувато-болотні. Степові ландшафти трансформовані у лучні. Аналогічно змінилась рослинність: із степової трансформувалась у лучну.

За засадничі критерії ландшафтного еколого-меліоративного картування прийнято: тип обводнення, водного режиму, глибини залягання РГВ і ступінь мінералізації, ступінь засолення ґрунтотвірних порід і ґрунтів, тип сучасного ґрунтотвірного процесу, гранулометричний склад ґрунтів та тип порід, деградаційні процеси.

Генетичні особливості ґрунтів, що зрошуються мінералізованими водами.

На Червоноярській зрошувальній системі для зрошування використовується вода озера Китай з мінералізацією 2,2–5,4 г/л, яка характеризується несприятливим іонним режимом: серед катіонів переважають іони натрію (63 %) та іони сульфатів (69 % від суми). Проведений облік врожаю на різних формах мікрорельєфу. Встановлено, що висота мікроформ рельєфу сягає 20–30 см. Цим зумовлено нерівномірний розподіл зрошуваних вод, різні елементарні ґрунтові процеси, фізичні властивості, іонний склад водної витяжки та врожайність зернових культур. Кущів озимої пшениці в нанопониженнях було на 87 штук менше на 1 кв. м (77 %), стебел – на 110 штук на 1 кв. м (73%), ніж на нанопідвищеннях. Кущів з одним, двома, трьома і чотирма (1, 2, 3 і 4) стеблами у від'ємних формах рельєфу було відповідно менше на 54, 55, 22 і 100 %, а врожай на 50 % нижчий ніж на підвищених формах рельєфу. Врожай бобів і зерна сої також чітко вирізняється. Середньостатистична вага бобів з 1 кв. м нанопідвищень на 33, а вага зерна на 31 % більша, ніж на нанопониженнях. Загальний врожай бобів сої на нанопониженнях на 18, а зерна на 12 кг/га нижчий, ніж на нанопідвищеннях. Втрата врожаю становила 46–47 %.

Завдяки вивченню площинного впливу мінералізованих вод на зрошувані чорноземи встановлено, що під впливом обводнення вони можуть проходити декілька етапів трансформацій.

Перший етап. Спостерігається соленакопичення у верхній (60 см) товщі ґрунтового профілю. Зрошувані води найбільш інтенсивно діють на поверхневий шар ґрунту, який характеризується посиленням накопичення солей, підвищенням лужності, зміною рН, нечітким перерозподілом колоїдів, формуванням ґрунтової кірки.

Другий етап. Відбувається осолонцювання ґрунтового профілю, заміна (витіснення) в ГУК кальцію на натрій. Завершується цей етап переходом несолонцюватих зрошуваних ґрунтів у хімічно солонцюваті. За 10–16 років кількість обмінного натрію збільшується у ГУК до 4–6 % від суми увібраних основ.

Третій етап. Це стадія активної диференціації ґрунтового профілю на елювіальні та ілювіальні горизонти. Елювіальні горизонти – це кірка в 1–1,5 см, білуватого кольору, щільна, складається з первинних мінералів (кварц, польовий шпат), дуже чітко виражена в наноформах рельєфу.

Четвертий етап. Перехід ґрунту в низьку ціннісну категорію зрошуваних ґрунтів (50 % продуктивності) з морфологічною і хімічною солонуватістю.

Важливі дослідження пов'язані з використанням глибинних мінералізованих вод для “малого зрошення” у Новотроїцькому, Іванівському, Каховському районах Херсонської області і Сакському районі Кримської області, демінералізація води змінювалась від 0,7 до 2,4 г/л. Вода характеризується несприятливим іонним складом з переважанням водорозчинного натрію та сульфатів, рН цієї води перевищує поріг токсичності сільськогосподарських рослин (8,35–8,5).

Виявлено, що від зрошення мінералізованою водою (2,4 г/л) протягом 20 років кількість солей у профілі зрошуваного ґрунту збільшилось в 2,7–3,0 рази у порівнянні з незрошуваним. А від зрошення мінералізованою водою в 1,01 г/л протягом 20 років збільшення мінералізації не перевищило 1,5 раза. Використання мінералізованої води в 1,6 г/л протягом 10 років призвело до збільшення солей у профілях тільки в 1,7 раза. Подальша міне-

ралізація водної витяжки не відбувалася, оскільки встановилася рівновага між ґрунтовим розчином і мінералізацією зрошуваної води, за якої концентрація токсичних елементів для більшості сільськогосподарських культур критичного рівня не сягає.

Зафіксовано промивний тип водного режиму, погіршення фізико-хімічних властивостей ґрунтів (кількість обмінного натрію збільшилась у 5–10 разів; збільшилась щільність кірко- і брилоутворення), розроблені заходи попередження розвитку негативних явищ від зрошення ґрунтів глибинними мінералізованими водами.

4. Експериментальні дослідження на зрошуваних землях

Особлива увага приділялася експериментальним дослідженням. На Очаківському стаціонарі (Південно-Бузька зрошувальна система) було проведено широкомасштабний лізиметричний дослід. Моноліти із ґрунту площею 1 кв. м і глибиною 1, 2 і 3 м було покладено у металічні піддони, до яких через вивідні трубки подавали мінералізовану воду, що затоплювала двадцятисантиметровий шар нижньої частини ґрунтового моноліту. Моноліти, ізольовані двома шарами поліхлорвінілової плівки, імітували постійний рівень ґрунтових вод на глибинах 100, 200, 300 см.

З 1971 до 1973 рр. кількість солей в лізиметрах зростає: у 60-сантиметровому шарі однометрових лізиметрів на 0,063–0,444 (контроль 0,364 кг/м²), в 100-сантиметровому шарі – на 0,075–1,109 (контроль 0,663 кг/м²), в 200-сантиметровому шарі двохметрового лізиметра – на 0,146–1,102 (контроль 1,421 кг/м²). В трьохметрових лізиметрах помічено незначне збільшення запасів солей.

У 1973 р. на стаціонарному майданчику було закладено два однометрові лізиметри з напірною подачею мінералізованої води. Лізиметри 1×1×1 м були повністю герметизовані, мінералізація води становила 6,53 г/л.

На кінець 1974 р. кількість солей в ґрунтовій товщі змінилась. У 60-сантиметровому шарі їх кількість збільшилась на 8–72 %,

в 100-сантиметровому шарі – на 16–82 %, в 200-сантиметровому шарі – на 16–24 %. У трьохметровому лізиметрі кількість солей зменшилась на 3 %.

Експериментальні дослідження динаміки запасів солей у ґрунтах лізиметрів, що їх підживлювали мінералізованими водами за умов стабільного РГВ на глибинах 100, 200, 300 см, дозволили зробити низку висновків.

1. Підживлення ґрунтів лізиметрів ґрунтовими водами з мінералізацією 5–10 г/л призводять до поступового і інтенсивного засолення ґрунтової товщі.

2. Запаси солей за 4-річний період за умов постійного рівня ґрунтових мінералізованих вод збільшилось на 82% і вище.

3. Підживлення мінералізованими водами з глибини трьох метрів не призводить до стійкого засолення. Ймовірно, відбувається елювіальний процес і розсолення ґрунтової товщі.

4. Чергування підживлення ґрунтів з промивним режимом, тобто переважання нестійкого РГВ призводить до переважання елювіального процесу над акумулятивним і розсолення ґрунтової товщі.

5. У лізиметрах з напірною подачею мінералізованої води з 1973–1974 рр. кількість солей у 100-сантиметровому шарі ґрунту збільшилась на 1,354–3,752 г/л, або у 2,6–7 разів. Ці дані свідчать, що найінтенсивніше засолення може спостерігатися на ділянках з гідростатичним напором мінералізованих вод і поданням їх у верхні шари ґрунту, як-от: уступи терас та інші від’ємні форми рельєфу.

6. За зимовий період встановлено втрату солей в однометрових лізиметрах. Розрахунки показали, що за цей відтинок часу однометровий шар ґрунту (лізиметр 12) увібрав 1,2 кг/м², а № 13–6,2 кг/м² солі, що становить 11,9–62,2 т/га.

Отже, таку кількість солей ґрунт може увібрати із мінералізованих вод шляхом обмінних реакцій в системі “колоїдний комплекс – вода” і переводити їх у нерозчинну форму, тобто буферити підвищенню мінералізації ґрунтових вод.

Багаторічні дослідження на зрошуваних системах півдня України дали можливість зробити висновок про напрям деградаційних процесів та запропонувати методи їх оцінки з допо-

могою коефіцієнтів трансформації. Це, зокрема, коефіцієнти динаміки гумусу, іонного складу водної витяжки, рН, зміни складу увібраних основ, суми солей тощо, які були розраховані на підставі відношення різниці між величинами богарних і зрошуваних ґрунтів до показників богарних ґрунтів і виражені у відсотках. Відповідні коефіцієнти розраховано для ґрунтів Інгулецької, Татарбунарської, Нижньодністровської, Південно-Бузької зрошуваних систем. Встановлено, що кількість увібраного кальцію (за середніми величинами) у середньому зменшилась на 8 % (5–15 %), магнію – на 17 % (4–30 %), суми – на 8 % (4–12 %).

На підставі аналізу статистичних показників встановлено три типи розподілу коефіцієнтів трансформації увібраного ґрунтового комплексу – в профілі зрошуваних південних чорноземів: елювіальний, елювіально-акумулятивний і акумулятивний.

Іван ВОЛОШИН

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНА ВОЛОШИНА

1934,
20 червня Народився в с. Плав'я-Вадрусівка Славського (нині Сколівського) району Дрогобицької (нині Львівської) області

1940, вересень – Вчився у Плав'я-Вадрусівській школі
1947, червень

1947, вересень – Вчився у Хітарській неповній середній школі
1948, червень

1948, вересень – Студент Стрийського педагогічного училища
1952, червень

1952, серпень – Учитель математики і фізики Плав'я-
1954, серпень Бринівської та Плав'я-Вадрусівської семирічних шкіл

1954, серпень – Директор Хітарської початкової школи та
1954, вересень учитель I–IV класів Жупанської семирічної школи

1954, вересень – Служба в армії
1957, серпень (Няндомі Архангельської області)

1957, серпень – Студент географічного факультету
1962, червень Львівського державного університету імені Івана Франка

1962, березень – Лаборант ґрунтознавчої експедиції науково-
1962, травень дослідного сектора (НДС)

1962, травень – Інженер ґрунтознавчої експедиції НДС
1964, травень Львівського державного університету імені Івана Франка

1964, травень – Старший інженер ґрунтознавчої експедиції
1965 січень НДС Львівського державного університету імені Івана Франка

1965, травень – Начальник загону Карпатської комплексної
1966, січень ландшафтної експедиції

1966, січень – Старший інженер ґрунтознавчого НДС
1967, січень

1967, січень – Начальник партії ґрунтознавчої експедиції НДС
1967, червень Львівського державного університету імені Івана Франка

1967, червень – Начальник Красноярської ґрунтознавчої
1967, листопад експедиції НДС Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

1967, листопад – Аспірант кафедри ґрунтознавства і географії
1971, січень ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

1968–1983 Секретар Одеського відділу Всесоюзного товариства ґрунтознавців

1971, січень – Старший науковий співробітник
1971, вересень госпдоговірної теми ґрунтознавчої експедиції НДС Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

1971, вересень – Молодший науковий співробітник проблемної
1972, липень науково-дослідної лабораторії географії ґрунтів і охорони ґрунтового покриву (ПНДЛ-4) Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

1972, березень Захист дисертації “Солонцюваті ґрунти і їх діагностичні ознаки”, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.695 – географія ґрунтів

1972, липень – Старший викладач кафедри фізичної географії
1977, вересень Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

1973, липень	Участь у Міжнародному конгресі ґрунтознавців (Москва)	1998	Член робочої групи з Держстандарту екологічної освіти Міністерства освіти і науки України.
1974, 1979, 1984, 1988	Стажування на кафедрах фізичної географії та ґрунтознавства Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова		Член редколегії “Вісника Львівського національного університету” (серія географічна)
1977, вересень – 1980, вересень	Доцент кафедри фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова	1998–2001	Вчений секретар спеціалізованої вченої ради у Львівському національному університеті імені Івана Франка з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальностями 11.00.02 – економічна і соціальна географія, 11.00.04 – геоморфологія і палеогеографія, фізична географія
1979, січень	Присвоєння вченого звання доцента кафедри фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова		
1980, вересень – 1984, вересень	Доцент кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова	2001, грудень	Присвоєння вченого звання професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи
1984, вересень – 1989, вересень	Доцент кафедри фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова	2001, вересень	Вчений секретар спеціалізованої вченої ради у Львівському університеті імені Івана Франка з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальностями 11.00.02 – економічна і соціальна географія, 11.00.05 – біогеографія і географія ґрунтів, 11.00.11. – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів
1989, вересень – 1989, жовтень	Доцент кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова		
1989, жовтень – 1997, березень	Доцент кафедри раціонального природокористування і охорони природи Львівського державного університету імені Івана Франка		
1997, січень	Захист дисертації “Ландшафтно-екологічні основи моніторингу (на прикладі еталонних гірських, рівнинних, урбанізованих екологічних полігонів)”, поданої на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю 11.00.13 – екологія		
1997, жовтень і дотепер	Професор кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка		

ВІД УКЛАДАЧІВ

Біобібліографічний покажчик підготовано до друку з нагоди 70-ліття від дня народження Івана Волошина, доктора географічних наук, професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи.

Довідник відображає науковий доробок відомого українського вченого-географа, ґрунтознавця, ландшафтознавця, еколога. У покажчику зібрано друковані праці Івана Волошина, присвячені теоретичним і прикладним проблемам зрошуваних ґрунтів, еколого-меліоративним, урбаністичним, геохімічним особливостям ландшафтних сфер, ландшафтно-радіаційним, медично-географічним дослідженням української географічної науки.

Важливі і ґрунтовні теоретичні праці автора стосуються вивчення солонцюватих ґрунтів і солонців Казахстану й України, їхньої діагностики, класифікації.

Матеріал покажчика систематизовано у таких розділах:

- Друковані праці Івана Волошина.
- Доповіді на з'їздах, наукових конференціях, симпозіумах.
- Наукове керівництво дисертантами та офіційне опонування дисертацій.
- Внутрішнє рецензування наукових праць.
- Іван Волошин – член редколегії наукових видань.
- Наукове керівництво та участь ученого у виконанні держбюджетних і госпдоговірних тем та дослідницьких проектів.
- Маршрутні географічні наукові дослідження.
- Польові експедиційні ґрунтознавчі (ландшафтні, екологічні) дослідження.
- Педагогічна діяльність вченого.
- І. М. Волошин – художник, автор географічної графіки.
- Література про І. М. Волошина.
- Ілюстрації.

Друковані праці І. М. Волошина подано хронологічно; в межах кожного року позиції розташовані в такій послідовності:

книги, статті в вісниках та збірниках; журналах і газетах. Матеріали впорядковано за роками видань, в межах року – за алфавітом.

Скорочення слів вживається згідно з чинним стандартом.

Матеріали, описані в бібліографічному покажчику, перевірено *de visu*. Ті, які не вдалося розшукати, – позначені астериском (*).

Допоміжний апарат містить: алфавітний покажчик друкованих праць І. Волошина, алфавітний покажчик наукових доповідей, тематичний та особовий покажчики.

Щиро дякуємо працівникам відділу автоматизації Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка, які вклали багато праці, щоб книжка побачила світ.

*Євгенія БЕЛЕНА,
Тетяна КРАВЧЕНКО*

ДРУКОВАНІ ПРАЦІ ІВАНА ВОЛОШИНА

1966

1. Ландшафти і шкідливі стихійні явища південно-східної частини Українських Карпат // XL наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи університету за 1965 рік. Геологія, географія: Тези доп., 11–16 квіт. 1966 р. – Львів, 1966. – С. 58.

Співавт.: Г. П. Міллер, О. А. Третьак, Й. Я. Вишневський.

1968

2. Диагностические признаки и принципы классификации солонцеватых почв // Мелиорация солонцов: Материалы Всесоюзного науч.-техн. совещ. по проблеме мелиорации солонцов (г. Кустанай, 20–25 июня 1967 г.). – М.: Почв. ин-т им. В. В. Докучаева, 1968. – Ч. 1. – С. 10–16.

Соавт. И. М. Гоголев.

3. О содержании обменного магния в физически солонцеватых почвах // Материалы межвузовского симпозиума “Изучение природы степей” (Одесса, 22–28 апр. 1968 г.). – Одесса: ОГУ, 1968. – С. 85–86.

1970

4. Вміст увібраних катіонів /Na і Mg/ в морфологічно солонцюватих чорноземах та каштанових ґрунтах // Матеріали університетської наукової конференції молодих учених, присвяч. 100-річчю з дня народження В. І. Леніна. (Природничі науки) (Одеса, 27–28 черв. 1969 р.). – Одеса: ОДУ, 1970. – С. 219–221.

5. Деякі наслідки вивчення набухання темно-каштанових фізично-солонцюватих ґрунтів та солонців // Матеріали університетської наукової конференції молодих учених, присвяч. 100-річчю з дня народження В. І. Леніна. (Природничі науки) (Одеса, 27–28 черв. 1969 р.). – Одеса: ОДУ, 1970. – С. 221–223.

6. О морфологической солонцеватости черноземов Среднего Приднепровья и Северного Казахстана // Материалы X научной конференции по вопросам сельскохозяйственного производства: В 2 ч. – Целиноград; ЦСХИ, 1970. – Ч. 1. – С. 74–76.

7. О солонцеватых почвах Северного Казахстана // IV Всесоюзный делегатский съезд почвоведов: Тез. докл. (744–966). – Алма-Ата, 1970. – Кн. IV: Комиссия VI. Мелиорация почв. – С. 32–33.

1972

8. Солонцеватые почвы и их диагностические признаки: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.695. География почв / Одесский гос. ун-т им. И. И. Мечникова. – Одесса, 1972. – 25 с.

9. Солевой режим орошаемых черноземов юга УССР // Тез. докл. Всесоюзного науч.-метод. совещ. “Совершенствование методов оценки засоленных почв, прогнозирование и предупреждение вторичного засоления” (23–26 окт., 1972 г.). – М., 1972. – С. 83–85.

Соавт.: И. Н. Гоголев, А. П. Кравчик, Б. М. Турус, Г. С. Сухорукова.

1973

10. *Изменение свойств почв юга Украины под влиянием орошения // Науч. тр. Почв. ин-та им. В. В. Докучаева. – М., 1973. – Ч. 2. – С. 10–17.

Соавт.: И. Н. Гоголев, С. Д. Лисогоров, А. П. Кравчик, Г. С. Сухорукова.

1975

11. Опыт составления ландшафтной карты Одесской области // Тез. докл. VI Всесоюзной конф. по тематическому картографированию (Апр., 1975 г.). – М.: ГУТК, 1975. – С. 51–52.
Соавт. Г. П. Мищенко.
12. Составление ландшафтной карты // Методические указания по написанию студенческих учебно-исследовательских, курсовых и дипломных работ по физической географии / Сост. Коллектив кафедры физической географии; Ред. Г. И. Швобс. – Одесса, 1975. – С. 14–19.

1976

13. *Изучение динамики почвообразовательных процессов на орошаемых почвах юго-запада УССР с целью улучшения их мелиоративного состояния и повышения плодородия. – М., 1976. – 120 с.
Соавт.: И. Н. Гоголев, Б. М. Турус.
14. Методические указания по полевым ландшафтными исследованиям. – Одесса: ОГУ, 1976. – 55 с.
15. Особливості природно-територіальних комплексів рекреаційної зони Одеського прибережного району // Проблеми географічної науки в Українській РСР в період науково-технічного прогресу: Матеріали III з'їзду Геогр. т-ва Укр. РСР (31 берез. – 2 квіт. 1975 р., м. Харків) – К.: Вища шк., 1976. – С. 273–281.
Соавт.: Ю. О. Амброз, Г. П. Міщенко, Г. І. Есаулов.

1977

16. Методические указания по составлению полевой крупномасштабной ландшафтной карты. – Одесса: ОГУ, 1977. – 22 с.

17. Полевые крупномасштабные ландшафтные исследования: Тексты лекций. – Одесса: ОГУ, 1977. – 58 с.
18. Влияние орошения глубинными водами на свойства почв и ландшафты юга Украины // Охрана, воспроизводство и рациональное использование почвенно-растительных и охотничьих ресурсов Украинской ССР: Тез. докл. респ. науч.-техн. конф., 7–9 сент. 1977 г., г. Канев. – Киев, 1977. – Вып. 1. – С. 25–26.
Соавт.: И. Н. Гоголев, С. П. Позняк, Б. М. Турус.
19. Исследование процессов вторичного засоления методом натурального моделирования // Тез. докл. V съезда Всесоюзного о-ва почвоведов. – Минск, 1977. – Вып. VIII. – С. 140–142.
Соавт. Б. М. Турус.
20. *Источники засоления орошаемых массивов и их учет при прогнозировании // Тез. докл. науч. конф. УНИПА. – Харьков, 1977. – С. 70–72.
Соавт. О. П. Кожемякина.
21. Натурное моделирование с целью прогноза засоления орошаемых почв // Тез. докл. и сообщ. конф. “Охрана природы и рациональное использование природных ресурсов юга Украины”. – Симферополь: СГУ, 1977. – С. 102.
Соавт. Б. М. Турус.
22. О генетической природе магниевых-солонцеватых почв // Тез. докл. V съезда Всесоюзного о-ва почвоведов. – Минск, 1977. – Вып. IV. – С. 75–76.
Соавт. И. Н. Гоголев.
23. Одесская курортная зона и ее охрана // Тез. докл. науч. конф. Харьковского гос. ун-та. – Харьков: ХГУ, 1977. – С. 50–52.

24. Охрана и воспроизводство природных ресурсов Одесской области // Охрана, воспроизводство и рациональное использование почвенно-растительных и охотничьих ресурсов Украинской ССР: Тез. докл. респ. науч.-техн. конф., 7–9 сент. 1977 г., г. Канев. – Киев: УРСНТИ, 1977. – Вып. 1. – С. 23–24.

Соавт.: Ю. О. Амброз, Г. А. Мищенко.

25. Проблемы мониторинга в зоне проектируемого канала Дунай–Днепр // Тез. докл. на Всесоюзном совещ. по переброске Сибирских рек. – Иркутск, 1977. – С. 44–45.

26. Рекреационная нагрузка в пределах Одесской курортной зоны и ее охрана // Тез. докл. науч. конф. – Новокузнецк: НГУ, 1977. – С. 25–26.

27. Схематическая ландшафтная карта Одесской области // Полевые крупномасштабные ландшафтные исследования: Тексты лекций. – Одесса: ОГУ, 1977. – Вкладыш между С. 51–52.

Соавт. Г. А. Мищенко.

1978

28. *Когда на пляже час “пик” // Вечерняя Одесса. – 1978. – 18 июля.

29. Рекреационная нагрузка и охрана Одесской курортной зоны // Тез. докл. респ. науч. конф. “Оптимизация природной среды в условиях концентрации и специализации производства”. – Кишинев: Штиинца, 1978. – С. 247–248.

30. Структура эродированных почв эрозионно-опасных ландшафтов на примере бассейна реки Кучурган // Тез. докл. респ. науч. конф. “Природные ресурсы Карпат и Приднестровья, вопросы их рационального использования и охраны”. – Черновцы: ЧГУ, 1978. – С. 97–99.

Соавт.: Г. А. Мищенко, В. П. Гуриенко.

1979

31. Вопросы рационального использования орошаемых земель // Природа Одесской области. Ресурсы, их рациональное использование и охрана / Под ред. Г. И. Швевса, Ю. А. Амброз. – Киев; Одесса: Вища шк., 1979. – Гл. 7: Природные ресурсы и их рациональное использование, разд. 7.3. – С. 100–104.

Соавт. И. Н. Гоголев.

32. Закономерности распределения эродированных почв эрозионно-опасных ландшафтов (На примере бассейна реки Кучурган) // Теоретические основы противозерозионных мероприятий: Тез. докл. Всесоюзной конф. (Одесса, 25–27 сент. 1979 г.). – Одесса, 1979. – Ч. 1. – С. 64–65.

Соавт. В. П. Гуриенко.

33. Структура земельных ресурсов // Природа Одесской области. Ресурсы, их рациональное использование и охрана / Под ред.: Г. И. Швевса, Ю. А. Амброз. – Киев; Одесса: Вища шк., 1979. – Гл. 7: Природные ресурсы и их рациональное использование, разд. 7. 2. – С. 97–99.

Соавт.: В. М. Мельник, Г. И. Эсаулов.

34. Физико-географическое районирование // Природа Одесской области. Ресурсы, их рациональное использование и охрана / Под ред.: Г. И. Швевса, Ю. А. Амброз. – Киев; Одесса: Вища шк., 1979. – Гл. 6. – С. 66–94.

Соавт.: Ю. А. Амброз, Г. А. Мищенко, Т. П. Федорченко.

1980

35. Ландшафты трассы проектируемого канала Дунай–Днепр и их эволюция под влиянием обводнения // Тез. докл. IV съезда Географического Общества УССР (Май, 1980 г., г. Ворошиловград). – Киев: Наук. думка, 1980. – С. 50–52.

Соавт. Ю. О. Амброз.

1981

36. Влияние орошения минерализованными водами на свойства южных черноземов // Тез. докл. VI делегатского съезда Всесоюзного о-ва почвоведов (15–22 сент., 1981 г.). – Тбилиси, 1981. – Т. 1. – С. 120–121.

Соавт. Б. М. Турус.

1982

37. Влияние вод повышенной минерализации на свойства южных черноземов // Мелиорация, борьба с эрозией: Тез. докл. I съезда почвоведов и агрохимиков УССР (8–11 июня, 1982 г.). – Харьков, 1982. – С. 44.

Соавт. Б. М. Турус.

1983

38. Влияние нанорельефа на свойства южных черноземов и урожайность озимой пшеницы // Тез. докл. науч. конф. “Черноземы Молдавии и их рациональное использование” (6–7 июля, 1983 г.). – Кишинев, 1983. – С. 41.

Соавт. О. И. Сухоставский.

39. *Влияние орошения минерализованными водами оз. Китай на свойства южных черноземов и урожай сельскохозяйственных культур // Разработать критерии почвенно-мелиоративных оценок орошаемых и засоленных почв. – М., 1983. – С. 24–49.

Соавт. О. И. Сухоставский.

1984

40. Эволюция пойменных биоккомплексов в условиях воздействия оросительных мелиораций // Тез. докл. Всесоюзной

конф. “История развития почв в голоцене”. – Пущино, 1984. – С. 148–149.

Соавт. В. И. Михайлюк.

41. Трансформация пойменных биогеокомплексов под влиянием антропогенного воздействия // Почвы речных долин и дельт, их рациональное использование и охрана: Тез. докл. Всесоюзной конф., (25–27 дек. 1984 г.). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – С. 144.

Соавт. В. И. Михайлюк.

1985

42. Зависимость урожая зерновых культур от формы микро-рельефа в условиях орошения // Тез. докл. VII съезда Всесоюзного о-ва почвоведов (9–13 сент. 1985 г., г. Ташкент). – Ташкент, 1985. – Ч. 3. – С. 157.

Соавт.: А. И. Гоголев, О. И. Сухоставский.

43. *Применение минерализованных вод для орошения и трансформации почв под их воздействием // Тез. докл. науч. конф. Черкасского СХИ. – Черкассы: ЧСХИ, 1985. – С. 31–52.

Соавт. Б. М. Турус.

1986

44. Опыт оценки трансформации свойств почв под влиянием длительного орошения // Тез. докл. II съезда почвоведов и агрохимиков УССР (21–24 окт., г. Харьков). – Харьков, 1986. – С. 47–48.

1987

45. Методические указания к лабораторному практикуму и самостоятельной работе по курсу “Охрана природы”. – Одесса, 1987. – 52 с.

46. Методические указания к самостоятельной работе по курсу “Использование природных ресурсов и охрана природы” – Одесса: ОГУ, 1987. – 48 с.
47. Оценка интенсивности смыва почв на малых водосборах по заиливанию прудов // Тез. докл. IV Всесоюзной науч. конф. “Закономерности проявления эрозионных и русловых процессов в различных природных условиях” (24–26 дек. 1987 г., г. Москва). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – С. 40–41.

1988

48. Принципы и методы исследований для целей сельскохозяйственного проектирования // Тез. докл. VIII Всесоюзного совещ. по ландшафтоведению “Теоретические и прикладные проблемы ландшафтоведения”. – Л., 1988. – С. 3–5.

1989

49. Методические рекомендации к использованию географической графики для выполнения самостоятельных работ по курсу “Физическая география СССР” и изучение ее при помощи аудиторного телекомплекса”. – Одесса: ОГУ, 1989. – 58 с.
50. Опыт ландшафтно-мелиоративного картирования и типизации земель, деградированных под влиянием орошения // Тез. докл. VIII Всесоюзного съезда почвоведов (14–19 авг. 1989 г., г. Новосибирск). – Новосибирск, 1989. – Т. 4. – С. 68.

1990

51. Методические указания по ландшафтным исследованиям для сельскохозяйственных целей. – М.: ВАСХНИЛ, 1990. – 58 с.
Соавт.: Г. І. Швебс, Г. П. Ковеза, Т. Д. Борисевич и др.

52. Методичні вказівки й дидактичний матеріал до самостійної роботи з курсу “Використання природних ресурсів і охорона природи”. Розд.: “Повітряний простір, водні ресурси, рослинний і тваринний світ”. – Львів: ЛДУ, 1990. – 58 с.
53. Методичні вказівки і дидактичний матеріал до самостійної роботи з курсу “Використання природних ресурсів і охорона природи”. Розд.: “Структура органів управління, природні ресурси, ґрунтовий покрив, природоохоронні об’єкти”. – Львів: ЛДУ, 1990. – 54 с.
54. Досвід використання деградаційних ознак і коефіцієнтів для ландшафтно-екологічного картування зрошуваних ландшафтів // Сучасні географічні проблеми Української РСР: Тези доп. VI з’їзду Геогр. т-ва УРСР. – К., 1990. – С. 139–140.

1991

55. Польові екологічні дослідження і принципи складання екологічних карт: Конспект лекцій. – Львів: ЛДУ, 1991. – 106 с.
56. Досвід екологічного картографування в межах гірсько-улоговинних умов Карпат та завдання екологічної картографії // Проблеми раціонального використання, охорони та відтворення природно-ресурсного потенціалу Української РСР: [Тези доп. 1 респ. конф.], м. Чернівці, 23–25 верес. 1991 р. – Чернівці, 1991. – С. 74.

1993

57. Вплив забрудненого навколишнього середовища на стан здоров’я людей // Сучасні проблеми географії населення в Україні: Тези доп. – Луцьк, 1993. – С. 183–184.
58. Екологічне виховання молоді під час практик, туристських походів, масових видовищ серед природи // Проблеми екологічної освіти й виховання: Зб. наук.-метод. праць. – Львів: Тезаурис, 1993. – Т. 2. – С. 115–120.

59. *Проблеми формування екологічного моніторингу Шацького природного національного парку // Екологія Полісся: проблеми, сучасність, майбутнє: Тези доп. конф. – Харків; Луцьк, 1993. – Ч. 1. – С. 48–52.

Співавт.: М. М. Павлунь, Н. І. Карпенко.

1994

60. Методика дослідження проблем природокористування: Навч. посіб. – Львів: ЛДУ, 1994. – 157 с.

61. До питання про оцінку деградаційних явищ ґрунтового покриву // Матеріали межгосуд. науч. семінара “Современные проблемы охраны и воспроизводства почвенного плодородия: экология, экономика, право”. – Київ: СОПС, 1994. – С. 23.

62. Дослідження стану лісових масивів Свалявської улоговини Карпат // Урбанізація як фактор змін біогеоценологічного покриву: Матеріали конф., Львів-Яремча, 21–23 верес. 1994 р. – Львів: НВТ Академічний Експрес, 1994. – С. 23.

Співавт. А. А. Кирильчук.

63. Методичні прийоми складання карт забруднення ґрунтів важкими металами // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1994. – Вип. 19: Географічні природоохоронні проблеми Західного регіону України. – Львів: Світ, 1994. – С. 49–60.

64. Особливості ландшафтно-екологічного картографування ґрунтів, забруднених важкими металами // Тези доп. IV з'їзду ґрунтознавців і агрохіміків України. Секції агрохімії та охорони навколишнього середовища, Харків, серп. 1994 р. – Харків, 1994. – С. 78–79.

Співавт. А. А. Кирильчук.

65. Принципи екологічної паспортизації природних ресурсів України // Проблеми географії України: Матеріали наук. конф. (Львів, 25–27 жовт. 1994 р.). – Львів: ЛДУ, 1994. – С. 46.

66. Проблеми екологічного картографування наземних природних ресурсів України // Тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф. “Українознавство у технічному вузі: методологія, методика, перспективи”: – К.: УДУХТ, 1994. – С. 221–223.

67. Проблеми екологічної паспортизації природних ресурсів України // Фундаментальні географічні дослідження (Стан, проблеми, напрямки): Тези доп. наук. конф. (Київ, 27–29 верес. 1994 р.). – К.: Ін-т геогр. НАН України, 1994. – С. 39–41.

1995

68. До екологічної паспортизації природних ресурсів // Тези доп. VII з'їзду УГТ (Київ, 30 трав. – 1 черв. 1995 р.) – К, 1995. – С. 90–91.

69. Методичні принципи складання водно-екологічних карт // Євро регіон Буг: проблеми транскордонного співробітництва (Луцьк, верес. 1995 р.). – К., 1995. – С. 165–166.

70. Ретроспективний аналіз компонентів природи в контексті моніторингу геосистем // *Кукурудза С. І., Гумницька Н. О., Нижник М. С.* Моніторинг природних комплексів / ЛДУ імені Івана Франка; Міжнар. ін-т асоц. регіональних екол. пробл. – Львів: ЛДУ імені Івана Франка, 1995. – Розд. 2: 2.1. Елементи моніторингу в геологічних та агро-ґрунтових дослідженнях. – С. 37–50.

Співавт.: А. І. Білоус, О. Д. Гречух, С. І. Кукурудза.

71. Ecological state and the problems of ecological certification of natural resources in Ukraine // Ways of solve interconnected problems of the natural environment and development of border terrains in Ukraine, Poland, Slovak. – Lviv, 1995. – Vol. 3. – P. 165–168.

1996

72. Вплив промислових комплексів на стан ґрунтового-рослинного покриву // Питання соціоекології. – Львів, 1996. – Т. 2: Матеріали Першої Всеукр. конф. “Теоретичні та прикладні аспекти соціоекології” (Львів, 7–11 жовт. 1996 р.). – С. 232–233.

Співавт. О. А. Третяк.

73. Ландшафтно-екологічні основи моніторингу (на прикладі еталонних гірських, рівнинних, урбанізованих екологічних полігонів): Автореф. дис. ... д-ра геогр. наук / Харк. держ. ун-т. – Харків, 1996. – 58 с.
74. *Результаты исследований на экологических полигонах // Устойчивое развитие загрязненной экологической среды и экологическая безопасность. – Донецк: Изд-во ДГУ, 1996. – С. 81–89.

1997

75. Основні карти, рекомендовані для еколого-картографічного моніторингу Розточчя // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1997. – Вип. 20: Географічні проблеми західного пограниччя України. – Львів, 1997. – С. 46–48.

Співавт. О. А. Третяк.

76. Оцінка впливу важких металів на стан здоров'я людей // Проблеми сучасної екології: Матеріали українсько-польського семінару “Сучасна екологія і екологічна патологія людини”, 8–10 жовт. 1997 р. – Львів, 1997. – С. 10–12.
77. Peculiarities of accumulation of heavy metals in soil-plant covering of the Carpathians // Proceedings of the second international regional conference on environmental and economical development, October 17–18, 1997, Nyíregyháza, County Hall (Hősök tere 5.): Environmental Protection – Environmental Development. – Nyíregyháza (Hungary), 1997. – P. 94–97.

1998

78. Ландшафтно-екологічні основи моніторингу. – Львів: Вид-во “Простір М”, 1998. – 356 с.
79. Ґрунтові дослідження від Карпат до Магадану // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1998. – Вип. 23: Генезис, географія і екологія ґрунтів: (До 40-річчя започаткування великомасштабних ґрунтових обстежень в Україні). – С. 368–372.
80. Ландшафти Шацького ПНП та зв'язок морфологічних одиниць з величинами гама-фону // Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. праць. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – С. 38–42.
81. Особливості акумуляції важких металів в урбанізованих та природних буроземних ґрунтах Карпат // Агрохімія і ґрунтознавство: Міжвід. темат. наук. зб. Спец. вип. до V з'їзду УТГА (6–10 лип. 1998 р., м. Рівне) – Харків, 1998. – Ч. 3: Ґрунти – екологія – продовольство. – С. 88–89.
82. Особливості забруднення урбоземів важкими металами та відображення його на картах // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1998. – Вип. 23: Генезис, географія і екологія ґрунтів: (До 40-річчя започаткування великомасштабних ґрунтових обстежень в Україні). – С. 89–94.

1999

83. Вплив атмосферних полутантів на пошкодження парково-вуличних насаджень // Еколого-географічні дослідження в сучасній географічній науці: Матеріали міжнар. наук. конф. (6–7 жовт. 1999 р.). – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1999. – С. 25–30.
- Співавт. Е. Беглярова.
84. Екологічні проблеми ґрунтового покриву Західного Поділля // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1999. – Вип. 25. – С. 97–99.
- Співавт. П. В. Третяков.

85. Забруднення лісонасаджень Карпат та методи відображення його на картах // Еколого-географічні дослідження в сучасній географічній науці: Матеріали міжнар. наук. конф. (6–7 жовт. 1999 р., Тернопіль, Україна). – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1999. – С. 7–13.

86. Особливості екологічної оцінки та картографування бурих ґрунтів Карпат // Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць Міжнар. конф. (Львів, 16–18 верес. 1999 р.) – Львів, 1999. – С. 113–117.

2000

87. Еколого-географічні особливості Західного Поділля // Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць: У 3 т. – Київ; Луцьк: Ред.-вид. відділ “Вежа” Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – Т. 3. – С. 16–20.

Співавт. П. В. Третяков.

88. Закономірності акумуляції важких металів у ґрунтово-рослинному покриві Українських Карпат // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – Львів, 2000. – Вип. 26. – С. 71–74.

89. Напівстаціонарні еколого-географічні дослідження долини рік Свалявської улоговини // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2000. – Вип. 27. – С. 12–17.

90. Озера міської зони в структурі рекреаційної індустрії: оцінка екологічного стану // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Рекреаційна індустрія: досвід, проблеми і перспективи розвитку: (Щоріч. наук. праць). – Львів, 2000. – Вип. XXI. – С. 172–180.

Співавт. А. Вовканич.

91. Особливості екологічної оцінки агроландшафтів Західного Поділля // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2000. – Вип. 26. – С. 49–54.

Співавт. П. В. Третяков.

92. Особливості утворення “кислотних дощів” у місті Львові // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2000. – Вип. 26. – С. 99–103.

Співавт. Е. Беглярова.

2001

93. Водойми міської зони та оцінка їх екологічного стану // Людина і довкілля. Проблеми неоекології. – Харків: ХНУ, 2001. – Вип. 2. – С. 157–162.

Співавт.: А. С. Вовканич, О. Є. Галаса.

2002

94. Основи екологічної експертизи: Курс лекцій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 84 с.

95. Аналіз та перспективи розвитку ґрунтового еколого-картографічного моніторингу // Агрохімія і ґрунтознавство: Міжвід. темат. наук. зб. Спец. вип. до VI з’їзду УТГА (1–5 лип. 2002 р., м. Умань). – Харків, 2002. – Кн. 2: Ґрунтознавство та агрохімія на шляху до сталого розвитку України. – С. 30–32.

96. * До питання про теоретичні засади, класифікацію, походження фізично-солонцюватих ґрунтів // Вісн. ХНАУ. Сер. геогр. – Харків: ХНАУ, 2002. – № 1: Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство. – С. 162–164.

97. Забруднення важкими металами урбоземів міста Луцька // Агрохімія і ґрунтознавство: Міжвід. темат. наук. зб. Спец. вип. до VI з’їзду УТГА (1–5 лип. 2002 р., м. Умань). – Харків, 2002. – Кн. 3: Ґрунтознавство та агрохімія на шляху до сталого розвитку України. – С. 31–32.

Співавт. М. І. Лепкий.

98. *Зміна ґрунтового покриву в урбозоні міста Луцька // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк: Вежа, 2002. – № 3. – С. 144–147.

Співавт. М. І. Лепкий.

99. Історія формування гідрографічної сітки міста Львова // Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. геогр. – 2002. – № 1. – С. 3–7.

Співавт. О. Є. Галаса.

100. Класифікація дюн Малого Полісся // Наук. зап. Терноп. держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер.: геогр. – 2002. – № 1. – С. 34–38.

Співавт. О. Ведерніков.

101. Ландшафтно-екологічна характеристика озер міста Львова та приміської зони // Регіональні екологічні проблеми: Зб. наук. праць. – К.: ВГЛ “Обрії”, 2002. – С. 119–122.

Співавт. О. Є. Галаса.

2003

102. Величини рН урбокомпонентів та стан зелених насаджень м. Львова // Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки: Матеріали міжнар. конф. до 120-річчя географії у Львів. ун-ті. (24–26 верес. 2003 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 174–176.

103. Вплив ендегенних полютантів сейсмоактивних зон на якість ґрунту та захворюваність населення // Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць, присвяч. 10-річчю каф. ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка (верес. 2003 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 60–64.

Співавт.: І. Назаровець, Я. Бень.

104. Екологічний стан ґрунтового покриву в басейнах водно-рекреаційних об'єктів Львова та його околиць // Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць, присвяч. 10-річчю каф. ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка (верес. 2003 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 55–59.

Співавт. О. Галаса.

105. Еколого-гігієнічна оцінка водоймищ міської зони Львова // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2003. – Вип. 29, ч. 2. – С. 135–137.

Співавт. О. Галаса.

106. Класифікаційні засади агроландшафтів Західноподільського степу // Регіон 2003: стратегія оптимального розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (22–25 квіт. 2003 р., м. Харків). – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2003. – С. 38–40.

Співавт. П. В. Третьяков.

107. Локальне еколого-радіометричне картування на полігонах // Адаменко О. М., Рудько Г. І., Консевич Л. М. Екологічне картування: Підручник. – Івано-Франківськ: ІМЕ, 2003. – Розд. 4: Екологічне картування геофізсфери, 4.7. – С. 227–238.

108. Медико-екологічне картування (на прикладі Свалявського полігону) // Адаменко О. М., Рудько Г. І., Консевич Л. М. Екологічне картування: Підручник. – Івано-Франківськ: ІМЕ, 2003. – Розд. 11: Екологічне картування демосфери, 11.2. – С. 497–507.

109. Особливості перерозподілу важких металів у ґрунтах і еолових товщах Малого Полісся // Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць, присвяч. 10-річчю каф. ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка (верес. 2003 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 34–40.

Співавт. О. Ведерніков.

110. Особливості техногенної трансформації урбосистем м. Луцька // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2003. – Вип. 29, ч. 2. – С. 138–144.

Співавт. М. Лепкий.

111. Природні і антропогенні аномалії та їхній вплив на поширення захворювань населення Свалявського району Закарпатської області // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2003. – Вип. 29, ч. 2. – С. 131–134.

Співавт.: Я. Бень, І. Назаровець.

2004

112. Екологічні пригоди тварин. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 80 с.
113. Еколого-географічні проблеми урбосистем Волинської області. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 240 с.
Співавт. М. І. Лепкий.
114. Теоретичні засади екологічного геосферно-хімічного картування // Україна: географічні проблеми сталого розвитку: Зб. наук. праць. У 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Т. 4. – С. 133–134.
115. Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2004. – Вип. 31: Присвяч. 60-річчю каф. фіз. географії. – С. 72–78.
116. Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень // Ландшафтознавство: традиції та тенденції: Матеріали міжнар. наук. конф., присвяч.: 100-річчю з дня народж. проф. Каленика Геренчука, 70-річчю з дня народж. проф. Гаврила Міллера, 60-річчю заснування кафедри фіз. географії, 50-річчю діяльн. Львівської школи ландшафтознавства (8–12 верес. 2004 р.). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – С. 38.
117. Участь у експедиціях // Муха Б. П. Кафедра фізичної географії Львівського національного університету. Історія та персоналій: Збірник. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – С. 270–274.

ДОПОВІДІ НА З'ЇЗДАХ, НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, СИМПОЗИУМАХ

1966

118. Ландшафти і шкідливі стихійні явища південно-східної частини Українських Карпат.
Наукова конференція, присвячена підсумкам наукової роботи за 1965 р. Львівського університету, 1966.
119. Темно-каштановые остаточные солонцеватые почвы Левобережья Иртыша.
VII научная конференция Целиноградского сельскохозяйственного института. Целиноград, Казахстан: ЦСХИ, 1966.

1967

120. Диагностические признаки и принципы классификации солонцеватых почв.
Всесоюзное научно-техническое совещание по проблемам мелиорации солонцов. Кустанай, Казахстан, 20–25 мая, 1967.
121. К характеристике состава поглощенных оснований солонцеватых почв Северного Казахстана.
VIII научная конференция “Землеустройство и почвоведение”. Целиноград, Казахстан: ЦСХИ, 1967.
122. Микроморфологические особенности темно-каштановых остаточных солонцеватых почв и солонцов Северного Казахстана.
Симпозиум “Почвы Западной Сибири”. Новосибирск, Россия, окт., 1967.

1968

123. О содержании обменного натрия в физически солонцеватых почвах.
Межвузовский симпозиум “Изучение природы степи”. Одесса, 22–28 апр., 1968.

1969

124. Вміст увібраних катіонів (Na і Mg) в морфологічно солонцюватих чорноземах і каштанових ґрунтах.

Наукова конференція молодих вчених (природничі науки) геолого-географічного факультету Одеського університету. Одеса, 27–28 черв., 1969.

125. Деякі наслідки вивчення набухання темно-каштанових фізично солонцюватих ґрунтів та солонців.

Наукова конференція молодих вчених (природничі науки) геолого-географічного факультету Одеського університету. Одеса, 27–28 черв., 1969.

126. О морфологической солонцеватости черноземов Среднего Приднепровья и Северного Казахстана.

Х научная конференция по вопросам сельскохозяйственного производства. Целиноград, Казахстан: ЦСХИ, 1969.

1970

127. Диагностические признаки и некоторые свойства физические солонцеватых почв Павлодарского Прииртышья.

Всесоюзное координационное совещание по мелиорации солонцов. Целиноград, Казахстан, сент., 1970.

128. К вопросу о так называемых “остаточно солонцеватых” почвах.

Всесоюзное координационное совещание по мелиорации солонцов. Целиноград, Казахстан, сент., 1970.

129. О солонцеватых почвах Северного Казахстана.

IV Всесоюзный делегатский съезд почвоведов. Алма-Ата, Казахстан, 1970.

1972

130. Солевой режим орошаемых черноземов юга УССР.

Всесоюзное научно-методическое совещание “Совершенствование методов оценки засоленных почв, прогнозирование и предупреждение вторичного засоления”. Харьков, 23–26 окт., 1972.

1973

131. О диагностических признаках и путях мелиорации солонцеватых почв.

Всесоюзное научно-техническое совещание “Новое в мелиорации солонцов”. Омск, Россия, 9–15 июля, 1973.

1975

132. Опыт составления ландшафтной карты Одесской области.

VI Всесоюзная конференция по тематическому картографированию. Киев, апр., 1975.

133. Особливості природно-територіальних комплексів рекреаційної зони Одеського прибережного району.

“Проблеми географічної науки в Українській РСР в період науково-технічного прогресу”: III з'їзд ГТ УкрРСР. Харків, 31 берез.–2 квіт., 1975.

1977

134. Влияние орошения глубинными водами на свойства почв и ландшафты юга Украины.

Республиканская научно-техническая конференция. “Охрана, воспроизводство и рациональное использование почвенно-растительных и охотничьих ресурсов УССР”. Канев, 7–9 сент., 1977.

135. Исследование процессов вторичного засоления методом натурального моделирования.

V Делегатский съезд Всесоюзного общества почвоведов. Минск, Белоруссия, 1977.

136. Источники засоления орошаемых массивов и их учет при прогнозировании.

Научная конференция УНИПА, Харьков, 1977.

137. Натурное моделирование с целью прогноза засоления орошаемых почв.

Научная конференция "Охрана природы и рациональное использование природных ресурсов юга Украины", Симферополь, 1977.

138. О генетической природе магниевых-солонцеватых почв.

V Делегатский съезд Всесоюзного общества почвоведов. Минск, Белоруссия, 1977.

139. Одесская курортная зона и ее охрана.

Научная конференция Харьковского госуниверситета, Харьков, 1977.

140. Рекреационная нагрузка в пределах Одесской курортной зоны и ее охрана.

Научная конференция. Новокузнецк, Россия, 1977.

1978

141. Проблемы мониторинга в зоне проектируемого канала Дунай-Днепр.

Всесоюзное совещание по переброске Сибирских рек. Иркутск, Россия, 1978.

142. Рекреационная нагрузка и охрана Одесской курортной зоны.

Республиканская научная конференция "Оптимизация природной среды в условиях концентрации и специализации производства". Кишинев, Молдавия, окт., 1978.

143. Структура эродированных почв эрозионно-опасных ландшафтов на примере бассейна реки Кучурган.

Республиканская научная конференция "Природные ресурсы Карпат и Приднестровья, вопросы их рационального использования и охраны" Черновцы: ЧГУ, 1978.

1979

144. Закономерности распределения эродированных почв эрозионноопасных ландшафтов (на примере бассейна реки Кучурган).

Всесоюзная конференция "Теоретические основы противоэрозионных мероприятий". Одесса, 25-27 сент., 1979.

1980

145. Ландшафты трассы проектируемого канала Дунай-Днепр и их эволюция под влиянием обводнения.

IV Делегатский съезд Географического общества УССР, Ворошилоград, май, 1980.

1981

146. Влияние орошения минерализованными водами на свойства южных черноземов.

Тезисы докладов VI Делегатского съезда Всесоюзного общества почвоведов. Тбилиси, Грузия, 15-22 сент., 1981.

1982

147. Влияние вод повышенной минерализации на свойства южных черноземов.

I Делегатский съезд почвоведов и агрохимиков Украинской РСР. Днепропетровск, 8-11 июня, 1982.

1983

148. Влияние нанорельефа на свойства южных черноземов и урожайность озимой пшеницы.

Научная конференция "Черноземы Молдавии и их рациональное использование". Кишинев, Молдавия, 6-7 июля, 1983.

1984

149. Эволюция пойменных биоконплексов в условиях воздействия оросительных мелиораций.

Всесоюзная конференция “История развития почв СССР в голоцене”. Пуццино, Россия, 1984.

150. Трансформация пойменных биогеокомплексов под влиянием антропогенного воздействия.

Всесоюзная конференция “Почвы речных долин и дельт, их рациональное использование и охрана”. Москва, Россия, 1984.

1985

151. Зависимость урожая зерновых культур от формы микро-рельефа в условиях орошения.

VII съезд Всесоюзного общества почвоведов, Ташкент, Узбекистан, 9–13 сент., 1985.

152. Применение минерализованных вод для орошения и трансформация почв под их воздействием.

Научная конференция Черкасского СХИ, Черкассы, 1985.

1986

153. Опыт оценки трансформации свойств почв под влиянием длительного орошения.

II съезд почвоведов и агрохимиков УССР. Харьков, 21–24 окт., 1986.

1987

154. Оценка интенсивности смыва почв на малых водосборах по заиливанию прудов.

IV Всесоюзная научная конференция “Закономерности проявления эрозионных и русловых процессов в различных природных условиях”. Москва, Россия, МГУ, 24–26 дек., 1987.

1988

155. Принципы и методы исследований для целей сельскохозяйственного проектирования.

VIII Всесоюзное совещание по ландшафтоведению “Теоретические и прикладные проблемы ландшафтоведения”. Ленинград, 1988.

1989

156. Опыт ландшафтно-мелиоративного картирования и типизации земель, деградированных под влиянием орошения.

VIII съезд Всесоюзного общества почвоведов. Новосибирск, 14–19 верес., 1989.

1990

157. Досвід використання деградаційних ознак і коефіцієнтів для ландшафтно-екологічного картування зрошуваних ландшафтів.

VI з'їзд Географічного товариства УРСР “Сучасні географічні проблеми Української РСР”. Київ, 1990.

1991

158. Досвід екологічного картування в межах гірсько-улоговинних умов Карпат та завдання екологічної картографії.

1 Республіканська наукова конференція “Проблеми раціонального використання, охорони та відтворення природно-ресурсного потенціалу Української РСР”. Чернівці, 23–25 верес., 1991.

1993

159. Вплив забрудненого середовища на стан здоров'я населення.

Конференція “Сучасні проблеми географії населення в Україні”. Луцьк, 1993.

160. Проблеми формування екологічного моніторингу Шацького природного національного парку.

Конференція “Екологія Полісся: проблеми, сучасність, майбутнє”. Харків; Луцьк, 1993.

1994

161. Дослідження стану лісових масивів Свалявської улоговини Карпат.

Конференція “Урбанізація як фактор змін біогеоценологічного покриву”. Львів, 21–23 верес. 1994.

162. Особливості ландшафтно-екологічного картографування ґрунтів, забруднених важкими металами.

IV з'їзд ґрунтознавців і агрохіміків України. Харків, 4–7 серп., 1994.

163. Принципи екологічної паспортизації природних ресурсів України.

Всеукраїнська наукова конференція “Проблеми географії України”. Львів, 25–27 жовт. 1994.

164. Проблеми екологічного картування наземних природних ресурсів України.

Всеукраїнська науково-методична конференція “Українознавство у технічному вузі : методологія , методика, перспективи”. Київ, 12–14 жовт., 1994.

165. Проблеми екологічної паспортизації природних ресурсів України.

Наукова конференція “Фундаментальні географічні дослідження: стан, проблеми, напрямки”. Київ, 27–29 верес., 1994.

1995

166. До екологічної паспортизації природних ресурсів.

VII з'їзд Українського географічного товариства. Київ, 30 трав. – 1 черв. 1995.

167. Методичні принципи складання водноекологічних карт.

Єврорегіон Буг: проблеми транскордонного співробітництва. Луцьк; Київ, 1995.

1996

168. Вплив промислових комплексів на стан ґрунтово-рослинного покриву.

Наукова конференція “Питання соціоекології”. Львів, 1996.

1997

169. Оцінка впливу важких металів на стан здоров'я людей.

Українсько-польський семінар “Проблеми сучасної екології”. Львів, 1997.

170. Peculiarities accumulation of heavy metals in soil-plant covering of the Carpathians Proceedings of the second international regional conference on environmental and economical development. Nyiregyhaza, Hungary. 17–18 October, 1997.

1998

171. Ґрунтові дослідження від Карпат до Магадану.

Наукова конференція. “Генезис, географія і екологія ґрунтів”. Львів, 1998.

172. Особливості забруднення урбоземів важкими металами та відображення його на картах.

Наукова конференція “Генезис, географія і екологія ґрунтів”. Львів, 1998.

1999

173. Особливості екологічної оцінки та картографування бурих ґрунтів Карпат.

Наукова конференція “Генезис, географія та екологія ґрунтів”. Львів, 1999.

2001

174. Водойми міської зони та оцінка їх екологічного стану.
Наукова конференція “Людина і довкілля. Проблеми неоекології”. Харків, 2001.
175. Екологічні проблеми міських систем.
Наукова конференція “Людина і довкілля”. Харків, 2001.

2002

176. Аналіз та перспективи розвитку ґрунтового еколого-картографічного моніторингу.
VI з'їзд УТГА, м. Умань, 1–5 лип. 2002.
177. Забруднення важкими металами урбоземів м. Луцька. Агрохімія і ґрунтознавство.
VI з'їзд УТГА, м. Умань, 1–5 лип. 2002.

2003

178. Величини рН урбокомплексів та стан зелених насаджень м. Львова.
Наукова конференція до 120-річчя географії у Львівському університеті. Львів, 24–26 верес. 2003.
179. Вплив ендегенних полютантів сейсмоактивних зон на якість ґрунту та захворюваність населення.
Наукова конференція, присвячена 10-річчю кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка. Львів, верес., 2003.
180. Екологічний стан ґрунтового покриву в басейнах водно-рекреаційних об'єктів Львова та його околиць.
Наукова конференція, присвячена 10-річчю кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка. Львів, верес., 2003.

181. Особливості перерозподілу важких металів у ґрунтах і еолових товщах Малого Полісся.

Наукова конференція, присвяч. 10-річчю кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка. Львів, верес., 2003.

2004

182. Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень.

Міжнародна наукова конференція “Ландшафтознавство: традиції та тенденції”, присвяч. 100-річчю з дня народження К. І. Геренчука, 70-річчю з дня народження Г. П. Міллера, 60-річчю кафедри фізичної географії, 50-річчю діяльності Львівської школи ландшафтознавства. Львів, 8–12 верес., 2004.

НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ДИСЕРТАНТАМИ
ТА ОФІЦІЙНЕ ОПОНУВАННЯ

(згідно з хронологією)

183. *Брулей, Камара*. Региональные проблемы опустынивания на примере Мали: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.13 – Экология / Харьковский гос. ун-т им. В. Н. Каразина. – Харьков, 1996. – 16 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
184. *Паньків З. П.* Морфогенетичні особливості дерново-підзолистих поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.05 – Біогеографія і географія ґрунтів / Львів. держ. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 1997. – 16 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
185. *Присяжнюк Ю. І.* Еколого-географічне обґрунтування оптимізації природокористування у меліорованих геокомплексах (на прикладі Малого Полісся Львівщини): Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.11 – Раціональне використання природних ресурсів та охорона природи / Львів. держ. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 1997. – 16 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
186. **Борисова Е. Б.* Нормування життєдіяльності навантаження на агроландшафти на основі методики Е/А: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. – Харків, 1999.
Офіційний опонент – І. Волошин
187. *Наливайко А. Т.* Роль ґрунтових і антропогенних факторів у формуванні екологічної ситуації Волині: обґрунтування методики та картографічно-аналітична оцінка: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.11 – Раціональне використання природних ресурсів та охорона природи / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2000. – 20 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
188. *Буц Ю. В.* Динаміка забруднення важкими металами вододільних ландшафтів малих річок лісостепу Сумщини: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.11 – Раціональне використання природних ресурсів та охорона природи / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2001. – 20 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
189. **Огородник І. М.* Физико-географическое обоснование локальной системы мониторинга неблагоприятных природных процессов (на примере юго-восточного Крыма): Дис. ... канд. геогр. наук. – Симферополь, 2001.
Офіційний опонент – І. Волошин.
190. *Присакар В. Б.* Еколого-геохімічний аналіз і оцінка поселенських ландшафтів Чернівецької області: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.01 – Фізична географія, геофізика та геохімія ландшафтів / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2001. – 20 с.
Офіційний опонент – І. Волошин.
191. *Лепкий М. І.* Еколого-географічні проблеми середніх і великих урбосистем Волинської області: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.11 – Раціональне використання природних ресурсів та охорона природи / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2003. – 22 с.
Науковий керівник – І. Волошин.

ВНУТРІШНЄ РЕЦЕНЗУВАННЯ
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

1997

192. *Мельник А. В.* Основи регіонального еколого-ландшафтного аналізу / Рецензенти: М. Д. Гродзинський, І. М. Волошин, В. Г. Потапенко, О. Б. Загульська. – Львів: Літопис, 1997. – 229 с.
193. Українська геоморфологія: стан і перспективи: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 листоп. 1997 р. / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів, 1997. – 324 с.

1998

194. *Біланюк В. І.* Ландшафти Українських Карпат в зоні трансмагістральних трубопроводів / Рецензенти: І. М. Волошин, С. М. Волошин, В. М. Петлін. – Львів: Меркатор, 1998. – 102 с.
195. Словник-довідник з кадастру геодезії та моніторингу природних ресурсів / Волощук М. Д. та ін.; Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів: Львівська політехніка, 1998. – 170 с.

2000

196. *Адаменко О. М., Приходько М. М.* Регіональна екологія і природні ресурси (на прикладі Івано-Франківської області): Підруч. для студ. екологічних та геологічних спец. вищ. навч. закл. / Рецензенти: ... І. Волошин. – Івано-Франківськ: Таля, 2000. – 278 с.

2001

197. *Назарук М. М., Койнова І. Б.* Методичні вказівки для проходження природоохоронної практики розділу “Управління природоохоронною діяльністю” / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів, Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 31 с.

2002

198. *Черевко М. В., Грицина М. Р.* Основи екології: Практ. заняття для студ. ф-ту маркетингу і менеджменту Львівської держ. акад. ветеринарної медицини ім. С. Гоницького / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів, 2002. – 50 с.
199. Іван Ковальчук: Біобібліогр. покажч. / Уклад.: Г. Домбровська, А. Михнович; Наук. ред. проф. А. Мельник; Авт. передм.: проф. Я. Кравчук, доц. М. Симоновська, проф. О. Шаблій; Редкол.: Б. Якимович (голова), І. Грабинський, Г. Домбровська, Я. Кравчук, Я. Хомин / Рецензенти: В. Петелін, І. Волошин. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 238 с.: 24 іл., порт. – (Українська бібліографія. Нова серія; Ч. 8. Біобібліографія вчених університету).
200. *Бондаренко В. Д.* Біотехніка: Навч. посіб. Ч. 2 / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів: ЛДУ, 2002. – 348 с.
201. *Зузук Ф.* Мінералогія уралітів. Т. 1: Поширення сечокам'яної хвороби серед населення світу / Рецензенти: ... І. Волошин. – Луцьк: Вежа, 2002. – 408 с.

2003

202. Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць, присвяч. 10-річчю каф. ґрунтознавства і географії ґрунтів ЛНУ імені Івана Франка (верес. 2003 р.) / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 482 с.

2004

203. *Кирильчук А. А., Позняк С. П.* Дерново-карбонатні ґрунти (рендзини) Малоого Полісся / Рецензенти: ... І. Волошин. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 180 с.

ІВАН ВОЛОШИН – ЧЛЕН РЕДКОЛЕГІЇ
НАУКОВИХ ВИДАНЬ

204. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 21: Географія України (регіональні проблеми) / Редкол.: Я. С. Кравчук (відп. ред.), А. Б. Богуцький, І. М. Волошин та ін. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 1998. – 188 с.
205. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 22 / Редкол.: Ф. Д. Заставний (відп. ред.), А. Б. Богуцький, І. М. Волошин та ін. – Львів: Вид. “Простір М”, 1998. – 151 с.
206. Генеза, географія та екологія ґрунтів: Зб. наук. праць Міжнар. конф. (Львів, 16–18 верес. 1999 р.) / Редкол.: С. П. Позняк (відп. ред.), А. Б. Богуцький, І. М. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 1999. – 298 с.
207. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 25 / Редкол.: С. П. Позняк (відп. ред.), А. Б. Богуцький, І. М. Волошин та ін. – Львів: ЛДУ імені Івана Франка, 1999. – 189 с.
208. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 26 / Редкол.: Ю. Туниця (відп. ред.), А. Богуцький, І. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 269 с.
209. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 27 / Редкол.: І. Ковальчук (відп. ред.), А. Богуцький, ... І. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 260 с.
210. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 28: Присвяч. 50-річчю кафедри геоморфології і палеогеографії / Редкол.: Я. Кравчук (відп. ред.), А. Богуцький, І. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 242 с.
211. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 29. Ч. 1 / Редкол.: Я. Кравчук (відп. ред.), А. Богуцький, І. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 268 с.
212. Вісник Львівського університету. Сер. геогр. Вип. 29. Ч. 2 / Редкол.: Я. Кравчук (відп. ред.), А. Богуцький, І. Волошин та ін. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 280 с.

НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ТА УЧАСТЬ
УЧЕНОГО У ВИКОНАННІ ДЕРЖБЮДЖЕТНИХ
І ГОСПДОГОВІРНИХ ТЕМ
ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОЕКТІВ

1971–1975

213. Определение вероятности засоления почв Очаковского массива в результате орошения.

Відповідальний виконавець госпдоговірної теми кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1972–1975

214. Изучение динамики почвообразовательных процессов на орошаемых черноземных почвах юго-запада УССР с целью улучшения их мелиоративного состояния и повышения плодородия.

Відповідальний виконавець держбюджетної теми 0.80.625 (№ держреєстрації 75045994) Проблемної науково-дослідної лабораторії (ПНДА-4) Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1973–1974

215. Еколого-географічне обґрунтування будівництва каналу Дунай–Дніпро.

Участь у виконанні держбюджетної теми кафедри фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1978–1979

216. Проблеми моніторингу у зоні запроектованого каналу Дунай–Дніпро.

Участь у виконанні держбюджетної тематики кафедри фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1980–1982

217. Разработка методов и технологий рекультивации отвалов золотодобывающей зоны в долине Берелех (приток р. Колымы) Магаданской области с целью выращивания кормовых культур.

Відповідальний виконавець госпдоговірної теми кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1982–1983

218. Разработка критериев почвенно-мелиоративных оценок орошаемых и засоленных почв, параметры их эффективного использования.

Участь у виконанні держбюджетної теми (№ держреєстрації 051.01.06.01.Н1) кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1983–1984

219. Влияние орошения минерализованными водами оз. Китай на свойства южных черноземов и урожай сельскохозяйственных культур.

Участь у виконанні держбюджетної теми (№ держреєстрації 051.01.06.01.Н1) кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1985–1987

220. Застосування мінералізованих вод для зрошення і трансформація ґрунтів під їх впливом.

Участь у виконанні госпдоговірної теми кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1988–1989

221. Влияние нанорельефа на свойства южных черноземов и урожайность озимой пшеницы.

Участь у виконанні госпдоговірної теми кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

1990–1994

222. Розробка методики складання екологічних карт та їх апробація на території Свалявського району Закарпатської області.

І. Волошин – науковий керівник та виконавець госпдоговірної теми кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського державного університету імені Івана Франка.

1994

223. Элементы геосистемного мониторингу в ґрунтово-геологічних дослідженнях.

Участь у виконанні держбюджетної теми (№ 1705) кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського державного університету імені Івана Франка.

1999–2003

224. Накопичення поллютантів у басейнах рік Львова: факти, сприйняття, рекомендації.

Участь у виконанні дослідницького проекту на підставі гранту Фонду відродження № 2129/ 199–2002. Виконавці: кафедра раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка.

НАЙВАЖЛИВІШІ МАНДРІВКИ З ЗАГАЛЬНОГЕОГРАФІЧНИХ ТА ҐРУНТОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тянь-Шань, пустелі Середньої Азії

1959 Загальногеографічні дослідження на маршрутах: Львів – Москва – Саратов – Уральськ – Актюбінськ – Кизил-Орда – Чимкент – Алма-Ата (залізничний маршрут) – Заїлійський Алатау – оз. Іссик – Фрунзе – Тянь-Шань (гірські хребти Кюнгей – Ала-Тоо – Терскей Ала-Тоо – оз. Іссик-Куль – м. Рибаче – Пржевальськ) – Ташкент (автобусно-пішохідний маршрут) – Красноводськ – Баку (морський шлях) – Єреван (озеро Севан) – Тбілісі (перевал Хрестовий) – Батумі – Сухумі – Сочі – Ялта – Сімферополь – Одеса (морський транспорт) – Кишинів – Івано-Франківськ – Львів (залізничний транспорт).

Протяжність маршруту бл. 20 тис. км.

Головне завдання залізничних, автотранспортних, пішохідних маршрутів полягало в ознайомленні з ландшафтним виглядом Східно-Європейської рівнини, Прикаспійської низовини, пустель Кизилкумів, особливостями природи Тянь-Шаню (хр. Каратау, Киргизький, Зеровшанський), між гірськими центральноазіатськими улоговинами (Іссик-Кульською, Ферганською, оз. Іссик-Куль), пустельними ландшафтами Каракумів, Каракумським каналом (довжина 1100 км), прикаспійськими ландшафтами, вологими та сухими субтропіками, вулканічним та льодовиковим рельєфом Кавказу, Криму.

1971 Участь у IV Всесоюзному делегатському з'їзді ґрунтознавців, що відбувався у Алма-Аті. Повторне відвідання оз. Іссик.

Алтай

1967

Одеса – Москва – Новосибірськ (авіамаршрут) – Барнаул – Бійськ – р. Катунь (Чуйський тракт) – Гірсько-Алтайськ – Іня – Актай – Кош-Агач – Арут – Усть-Консу – Усть Кан (р. Чариш) – Чариське – Бійськ – оз. Телецьке (автобусно-пішохідний маршрут).

У Барабінському і Кулундунському степах – знайомство з чорноземами звичайними та південними, солонцями, лучно-чорноземними, сірими лісовими ґрунтами, сухо степовими ґрунтами між гірських котловин.

Крим. Щорічні маршрути

1974–

Одеса – Севастополь (морський шлях) – Червоний Мак (г. Мангуп-Кале) – Куйбишеве – Голубінка – Соколине – Великий Каньйон Криму (г. Ай-Петрі) (пішохідний маршрут) – Бахчисарай (Чуфут-Кале) – Сімферополь – Алушта – Ялта – Алушка – Білогорськ – Судак – Планерське (г. Карадаг) – Феодосія – Керч – Джанкой – Одеса (автобусно-пішохідний, залізничний маршрут).

1977

Дослідження унікальної природи Криму.

Кавказ

1978

Одеса – Севастополь – Ялта – Сочі – Сухумі – Батумі (морський шлях) – Тбілісі (Горі) – оз. Севан – Єреван – Батумі (автобусний шлях) – Сухумі – Сочі – Ялта – Одеса (морський шлях).

Ознайомлення угорських студентів із Сегеда з природою України, Кавказу.

1979

Одеса – Грозний – Орджонікідзе – Хрестовий перевал – Тбілісі – озеро Севан – Єреван – Баку – Одеса (залізничний та автобусний маршрути).

Вивчення високогірної та субтропічної природи Кавказу.

1980 Одеса – Орджонікідзе – Мамісонський перевал (піший перехід) – Кутаїсі – Батумі – Тбілісі – озеро Севан – Єреван – Баку – Одеса (залізничний та автобусний маршрути).

Вивчення природи Кавказу, вологих субтропіків.

1981 Одеса – Грозний – Орджонікідзе – Мамісонський перевал – Шові – Тбілісі – озеро Севан – Єреван – Баку – Одеса (автобусно-залізничний маршрут).

Ознайомлення з висотною поясністю ґрунтового покриву Кавказу.

Забайкалля

1978–1982 Одеса – Москва – Іркутськ – Слюдянка – озеро Байкал.

Одеса – Москва – Свердловськ – Новосибірськ – Чита – Агінськ – Нижній Чесучей – Конкур (р. Онон).

Вивчення ґрунтового покриву та природи Забайкалля.

Північно-Східний Сибір

1983 Одеса – Москва – Магадан – Сусуман (долина р. Барельох, Колими).

Рекультивацийні дослідження в зоні золотодобування і гірських мерзлотно-тайгових ґрунтів.

1984 Москва – Серпухов (Приоксько-терасовий заповідник) – Тула (підзолисті, дерново-підзолисті ґрунти) – Орел – Курськ – Белгород – Харків (темно-сірі, сірі, світло-сірі ґрунти, чорноземи звичайні) – Дніпропетровськ – заповідник “Асканія Нова” – Ялта (чорноземи звичайні, південні, каштанові ґрунти, бурі гірсько-лісові, коричневі ґрунти).

Ознайомлення слухачів ФПК МДУ ім. М. В. Ломоносова з зональними особливостями ґрунтового покриву.

Карпати. Щорічні маршрути

1985–1989 Одеса – Чернівці (Хотин) – Коломия – Яремча (Добошанка) – Ясіня (г. Говерла) – Хуст – Міжгір’я – Колочава – Синевир (оз. Синевир) – Мукачево – Ужгород – Чоп – Сколе (г. Маківка) – Стрий – Болехів (Скелі Довбуша) – Львів – Одеса (залізнично-автобусно-пішохідні маршрути).

Вивчення природи Передкарпаття і Карпат.

Північ Європи

1990 Львів – Мінськ – Рига – Таллінн – Ленінград – Петрозаводськ – Мурманськ (залізничний маршрут) (Тундра Кольського півострова) – Бухта Гремича – Архангельськ – Соловецькі острови – Архангельськ (морський маршрут) – Москва – Київ (Канів) – Одеса – Львів (залізничний транспорт).

Ознайомлення з особливостями природи у широтному аспекті, вивчення тундри; пошуки могили кошового отамана Січі Запорізької П. Калнишевського.

Протяжність маршруту бл. 8000 км.

1991 Львів – Таллінн – Ленінград – Петрозаводськ – Кем (залізничний маршрут) – Соловецькі острови (морський) – Мурманськ – Архангельськ – Москва – Київ (Канів) – Одеса – Львів (залізничний транспорт).

Вивчення зональних особливостей природи на еталонних ділянках тундри і лісотундри Кольського півострова. Ознайомлення з Соловецьким табором політ’язнів “СЛОН”.

Протяжність маршруту бл. 7 тис. км.

1992 Львів – Рига – Санкт-Петербург – Петрозаводськ – Кем – Мурманськ (маршрути по тундровій та лісотундровій зонах) – Москва – Київ (Канів) – Львів (залізничний транспорт).

Протяжність маршруту бл. 6,5 тис. км.

Східна Європа

- 1977 Маршрутні дослідження в Угорщині.
Одеса – Львів – Чоп – Будапешт – Сегед – Дебрецен – Мішкольц – Будапешт – оз. Балатон – Дьор Сопрон – оз. Балатон – Будапешт – Чоп – Львів – Одеса.
Вивчення природи, побуту, промисловості Угорщини. Тривалість маршруту 14 днів.
- 1997 Львів – Чоп – Угорщина – Чоп – Львів.
Участь у науковій конференції з проблем довкілля.
- 1998 Маршрутні дослідження у Польщі, Угорщині, Румунії.
Львів – Рава-Руська – Люблін – Краків – Забже – Освенцім (Польща) – Мартин – Будапешт – озеро Балатон – Печ – Сегед (Угорщина) – Арад – Орядя – Клуж – Брашов – Південні Карпати – Плоешти – Бухарест – Констанца – Тульча – Галац – Яси (Румунія) – Чернівці – Львів.
Вивчення природи, дослідження побуту, етнічних особливостей української діаспори в Румунії. Тривалість маршруту 15 днів.

Польща

- 1994 Маршрут по Високих Татрах.
Львів – Люблін – Закопане – Мале Тиле – Лиса Поляна – Долина рибного потоку – оз. Морське око – Чорний став – Яворина – Яворова долина (Високі Татри) – Закопане;
Закопане – Кужніц – г. Карповий Верх (1998 м) – г. Бескид (2012 м) – Червоний Верх – г. Кора Кондратська (2005 м) – г. Грабовець (1417 м) – Долина Стронжицька – Закопане;
Закопане – Долина Косцелінська – Карстова печера “Морозна” (Західні Татри) – Закопане – Краків – Люблін – Львів.
Вивчення особливостей природи Татр.

- 2001 Львів – Перемишль – Санок – Кросно – Ясло – Горлиця – Баластів – Ждиня – Львів.
Участь у фестивалі “Лемківської пісні” з хором “Боян”.

США

- 1999 Львів – Київ – Амстердам – Вашингтон – Веллінгтон – Балтімор – Філадельфія – Трентон – Нью-Йорк – гори Апалачі – Бінгетон – Буффало – Ніагара – Ніагарський водоспад.
Вивчення природи та екологічних проблем США.

ДОСЛІДЖЕННЯ У ПОЛЬОВИХ, ҐРУНТОЗНАВЧИХ (ЛАНДШАФТНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ) ЕКСПЕДИЦІЯХ

Ґрунтознавчі дослідження в складі експедицій Географічного товариства, що функціонувало при кафедрі фізичної географії (наук. кер. проф. К. І. Геренчук та доц. І. М. Гоголев) почалися для мене ще у студентські роки (1958). Після закінчення першого курсу я проводив ґрунтову зйомку на землях Маневицького та Колківського районів Волинської області.

Завершивши роботи на Волині, експедиція перебазувалась у Міжгірський район Закарпатської області, проводячи ґрунтову зйомку на землях с. Буковець, де поширені дерново-буроземні та бурі лісові ґрунти. Цікаво зазначити, що на одному із західних схилів виявили значні розсипи гірського кришталя. Радість першовідкривачів тривала недовго, бо виявилось, що подібні розсипи зафіксовані в науковій літературі чеських дослідників у 1903 році.

Наступним, третім, ґрунтовим об'єктом дослідження цього ж 1958 року були ґрунти Львівської області. Пізньої осені я працював у колгоспі "Пограничний" Яворівського району (с. Глиниці), де переважали підзолисті ґрунти. Експедиційний сезон 1958 року тривав понад шість місяців.

У наступні, 1959–1960 роки ґрунтознавча експедиція працювала у Полтавській області. Мені довелося проводити ґрунтову зйомку на посаді техника-ґрунтознавця в господарствах Пирятинського, Гребінківського і Миргородського районів. Дивовижні лісостепові ландшафти Полтавської області з високородючими чорноземами, прекрасними садами на терасових комплексах річкових долин Удаю, Оржиці, Хоролу, Псла. Безпосередню ґрунтову зйомку проводив на землях с. Велика Круча та Білогірки Пирятинського і Лохвицького районів. Провів також зйомку ґрунтів земель Хомутецького сільськогосподарського технікуму, що під Миргородом.

У 1961 році експедиційна ґрунтознавча дорога привела в Харівський та Сокільський райони Вологодської області. Керу-

вала експедицією Д. І. Ковалишин. Працював на землях Великого Села. Працювати було цікаво, але важко, адже основною робочою силою були в'язні, від яких можна було очікувати неконтрольованої поведінки. Хочу згадати один випадок. За відповідним азимутом я зайшов далеко в лісовий масив, щоб обстежити Опілля – піщану грядку. Смеркало, треба було негайно повертатися на вихідний пункт. Завдяки спритності, вмінню рухатися точно за азимутом вдалося уникнути конфлікту з в'язнями. Коли ми вийшли на узлісся – вихідний пункт, вони заявили: "Ми збиралися закопати тебе, якщо б ти збився з дороги і не вивів нас з лісу".

Дуже цікаво було ходити зранку в тайзі свіжими слідами господаря лісу – ведмедя, який був зовсім близько. Складні природні умови та соціальні обставини під час чотиримісячної зйомки створювали надзвичайні ситуації (у Великому Селі було тільки одинадцять сільських мешканців старшого віку і майже всі відбували відповідні терміни примусової праці). Вже у цей період поступово зникали поселення в зоні тайги. Орні землі заростали лісом, посилювалося бездоріжжя.

За трирічний період обстеження ґрунтів, під час роботи в різних ґрунтових зонах, кліматичних, етнічних та політико-правових умовах, вдалося набути досить високих професійних навиків.

Вологодський експедиційний період закінчився маршрутними дослідженнями: Вологда–Архангельськ, Архангельськ–Мурманськ (морський шлях). Через сильний шторм на межі Білого і Баренцового морів стояли у бухті. На Кольському півострові ознайомлювалися з тундровими та лісотундровими ґрунтами, відбирали ґрунтові моноліти. Далі маршрут продовжувався на Ленінград–Ригу–Львів.

У жовтні 1961 року, після закінчення ґрунтознавчих робіт у Вологодській області, за рішенням завідувача кафедри проф. К. І. Геренчука мене відрядили у Міжгірський район Закарпатської області для вивчення фізико-географічних особливостей Колочавської та Міжгірської улоговин.

І ось я, студент п'ятого курсу, під час осіннього безлюддя в горах провів детальні морфометричні дослідження терас та їхніх фрагментів на схилах Міжгірської та Колочавської улоговин і

побудував численні профілі від долин рік Терелі та Ріки до вершин гірських хребтів. З особливою увагою вивчав і фіксував розподіл рослинності на схилах гірських хребтів цих улоговин.

Нічліг влаштував на певній віддалі від населених пунктів з тим, щоб уникнути зустрічі з нічними гостями, ночував переважно в копицях сіна. Одного разу близько півночі зайшов у сільське кафе. Моє обмундирування, висотомір, фотоапарат, спальний мішок викликали недовіру у присутніх, бо за їх словами, декілька днів тому поряд з кафе ушіймали “шпіона”. Я змушений був показати документ про відрядження, паспорт на все знаряддя праці.

Матеріали дослідження лягли в основу дипломної роботи та кафедрального звіту. Надзвичайно приємні згадки залишились про цей період моїх досліджень у Карпатах. Гірсько-улоговинний ландшафт; сам на сам з горами; юнача цілеспрямованість у роботі; безлюддя, ночівлі на березі Синевірського озера.

У 1962 році за рекомендацією декана географічного факультету П. М. Цися та завідувача кафедри К. І. Геренчука, за два місяці до закінчення університету, мене перевели на заочне відділення. Так мене порятували від державного розподілу і скерували на роботу у Казахстан для проведення досліджень у складі ґрунтознавчої експедиції географічного факультету.

У 1962 році ґрунтознавча експедиція географічного факультету в складі вже НДС Львівського державного університету імені Івана Франка працювала в Атбасарському районі Цілиноградської області. Я обстежував ґрунти радгоспів “Бауманський” і “Маринівський”, що були розташовані в степових районах Центрального Казахстану і терасових комплексах річки Ішим. Це зона темно-каштанових і каштанових ґрунтів, переважно солонцюватих, що сформовані на лесоподібних суглинках.

У 1963 році ґрунтознавчі експедиційні дослідження було проведено у Павлодарській області. Обстеженням ґрунтів займався на землях радгоспів “Ленін-Жоли”, “Березівського”, “Плодородного”. Поряд працювали А. Цись, Б. Свидницький, А. Степанюк. За фізико-географічним районуванням Павлодарська область належить до Західного Сибіру. Тут поширені каштанові та каштаново-солонцюваті ґрунти. Найцікавішими дослідження

були на землях радгоспу “Березівський”, у межах якого є велике озеро з незліченною кількістю лисок та іншої водоплавної птиці. Лиски були основною м'ясною стравою експедиційних працівників.

У 1964 році був сформований Чимкентський загін (начальник загону І. М. Волошин, начальник експедиції В. І. Носан). Працювали на півдні області, в басейні рік Ариси та Бадаму. Безпосередньо дослідження проводили на землях радгоспу “Бадамський”. Це зона пустель та напівпустель передгір'я Тянь-Шаню (хребет Каратау, Таласького Алатау). Поширені сіроземи, сіробурі пустельні, лучно-сіроземні, гірські коричневі та сіро-коричневі ґрунти, піщані масиви.

Зміна району дослідження відбулась у 1965 році. За рішенням Міністерства лісового господарства на географічному факультеті створено Карпатську комплексну географічну експедицію для вивчення стихійних явищ і причин широкомасштабних вітровальних процесів у Східних Карпатах. Автор спогадів був призначений начальником комплексного ландшафтного загону. Зі мною працювали ландшафтознавці Б. Граб, О. Третяк, О. Болюх, Б. Назаревич, М. Кіт, студенти-практиканти та інші спеціалісти.

Детальне ландшафтне дослідження було проведено з урахуванням орографічних та макроекспозиційних умов розміщення лісонасаджень. Дослідження охоплювали лісові масиви в басейнах рік Тересви (с. Усть-Чорна, Лопухів, Руська Мокра), Чорної Тиси (с. Чорна Тиса, Ясеня, Лазещина), Бистриці Надвірнянської (с. Пасічне, Зелена, Довжинець), Прута (с. Лоєва, Делятин, Яремча, Татарів, Ворохта). Експедиційними роботами керували К. І. Геренчук, Г. П. Міллер. Ландшафтні дослідження проводились у 1966 році. За їхніми результатами складено детальну ландшафтну карту, на якій відображено всі негативні явища дослідної лісової площі Українських Карпат.

У 1966 році я працював начальником Північно-Казахстанської ґрунтознавчої експедиції Львівського університету імені Івана Франка. Обстежували ґрунти радгоспів “Приішимський”, “Цілинний”. Це зона західно-сибірського лісостепу і степу з унікальними колками (березово-осиковими лісами), що розміщені у суфозійних та термокарстових воронках різноманітної форми і

площі. Інколи їхні контури були настільки подібні, що прив'язка місцезнаходження дослідника була дуже складною.

Ґрунтовий покрив навдивовижу різноманітний. Особливо поширені чорноземи солонцюваті, сірі лісові ґрунти, лучно-чорноземні, чорноземно-лучні, солонці, солоді і болотні.

У складі експедиції географічного факультету працювали Я. Біланчин, О. Біланчин, М. Ших, Я. Цицак.

1967–1989 – роки праці в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова. Там також брав участь у дослідницьких експедиціях: у Краснодарському краї (Мінусінська улоговина), Карагандинській (с. Коксун), Читинській (Агінський район) і Магаданській (Сусуман) областях. Досліджував зрошувальні землі на півдні України (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл.).

З 1989 – доцент, з 1997 – доктор географічних наук, професор кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка. Досліджую ландшафтно-екологічні проблеми Карпат, урбосистем Львова, Волинської області. Основна тема досліджень – розсіювання, акумулювання важких металів у атмосфері, гідросфері, літосфері та антропосфері і поширення техногенних захворювань.

І. М. ВОЛОШИН

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧЕНОГО

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра фізичної географії геолого-географічного факультету.

ОСНОВНІ КУРСИ

- *Фізична географія материків і океанів*
- *Фізична географія СРСР*
- *Використання природних ресурсів і охорона природи*

СПЕЦКУРСИ

- *Ландшафтознавство* – для студентів третього курсу геолого-географічного факультету.
- *Методика польових ландшафтних досліджень* – для студентів III курсу геолого-географічного факультету.

Кафедра ґрунтознавства та географії ґрунтів геолого-географічного факультету.

ОСНОВНІ КУРСИ

- *Використання природних ресурсів і охорона природи*

СПЕЦКУРСИ

- *Географія ґрунтів в зарубіжних країнах* – для студентів V курсу геолого-географічного факультету.
- *Ґрунти СРСР* – для студентів IV курсу геолого-географічного факультету.
- *Ерозія ґрунтів* – для студентів V курсу геолого-географічного факультету.

Кафедра раціонального використання природних ресурсів і охорони природи географічного факультету

ОСНОВНІ КУРСИ

- *Використання природних ресурсів і охорона природи*

СПЕЦКУРСИ

- *Методика досліджень проблем природокористування* – для студентів III курсу географічного факультету.
- *Картографічний моніторинг* – для студентів III і IV курсів географічного факультету.
- *Охорона природи в Україні* – для студентів V курсу географічного факультету.
- *Основи екологічної експертизи* – для студентів V курсу географічного факультету.
- *Земельні ресурси та їх охорона* – для студентів V курсу географічного факультету.

І. М. ВОЛОШИН – ХУДОЖНИК, АВТОР ГЕОГРАФІЧНОЇ ГРАФІКИ

Праця на кафедрі фізичної географії Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова та читання різних географічних дисциплін, у тому числі й курсу “Фізична географія СРСР”, спрямовувала доцента І. М. Волошина до пошуків нових методів викладання.

Зауважимо, що І. М. Волошин добре володіє різними методами викладання географічних дисциплін, у своїй педагогічній діяльності він завше прагнув до нових, оригінальних методичних засобів, дбав про те, щоб студенти якнайкраще сприймали лекційні курси.

Основні університетські дисципліни І. М. Волошин викладав, використовуючи аудиторний телекомплекс, епідіаскоп, кодоскоп та ін. технічні засоби, що вимагає готувати лекційний матеріал відповідно до того чи іншого технічного пристосування.

Одним із таких методів викладання географії стала географічна графіка, яку він використовував на лекціях з “Фізичної географії СРСР”.

Викладач намалював 50 картин, на яких зображено різні природні об’єкти з територій, які автор досліджував під час різноманітних мандрівок. На картини перенесено також краєвиди зі світлин, опублікованих у географічних журналах.

Географічна графіка видана як посібник під назвою “Методические рекомендации к использованию географической графики для выполнения самостоятельных работ по курсу “Физическая география СССР” и изучение ее при помощи аудиторного телекомплекса”. Графічні роботи видано в Києві (вид-во “Укрвузполіграф”) і з 1999 року їх успішно використовували у різних вищих навчальних закладах.

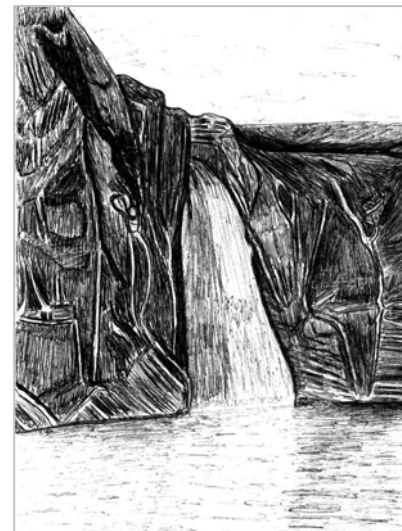
Вважаємо, що роботи такого характеру рідкісне явище, надзвичайно перспективне, і заслуговує тільки визнання та широкого застосування.

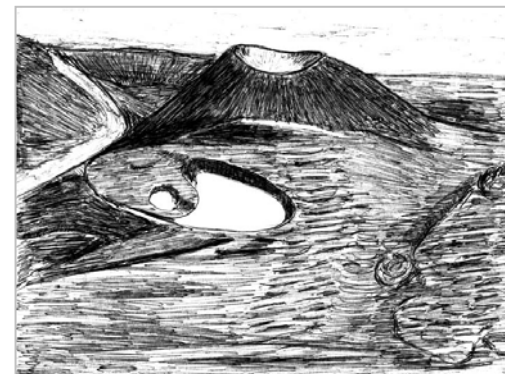
Хребет Танну-Ола.
Тувінська автономна область.
Папір. Кулькова ручка. 1987.

Алтайські гори. Долина ріки Катунь.
Чуйський тракт.
Папір. Кулькова ручка. 1988.

Східно-Чукотський кристалічний масив.
Водоспад у районі мису Дежньова.
Папір. Кулькова ручка. 1988.

Вулканічний рельєф Камчатки.
Папір. Кулькова ручка. 1989.

ЛІТЕРАТУРА ПРО І.М.ВОЛОШИНА

100. Одеський університет (1865–1990) / І. П. Зелінський, Л. А. Онуфрієв, М. Є. Чаковський та ін. – К.: Либідь, 1991.
С. 109–114.
101. Географічний факультет. Інформаційний довідник. 1994/95 н. р. / Упоряд.: Я. Кравчук, М. Влах. – Львів: ЛДУ, 1994.
С. 5, 12, 14, 32, 34, 35.
102. Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1998. – Вип. 23: Генезис, географія і екологія ґрунтів: (До 40-річчя започаткування великомасштабних ґрунтових обстежень в Україні). – 404 с.
С. 352, 358, 364, 365, 368–372, 374, 383, 387, 390, 393.
103. Наукова робота Львівського державного університету імені Івана Франка у 1998 році: (Звіт). – Львів, 1999. – 175 с.
С. 79.
104. Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 1999 році: (Звіт). – Львів, 2000. – 260 с.
С. 110–111.
105. Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2000 році: (Звіт). Львів, 2001. – 226 с.
С. 108.
106. Звіт про діяльність Українського географічного товариства за 1995–2000 роки. – К.: УГТ, 2000.
С. 9.
107. Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2001 році: (Звіт). – Львів, 2002. – 250 с.
С. 11.
108. Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2002 році: (Звіт). – Львів, 2003. – 250 с.
С. 25, 135.
109. Львівська обласна Мала академія. – Львів, 2003.
С. 18.

І. М. Волошин – випускник географічного факультету
Львівського державного університету
імені Івана Франка. 1962 р.

Студенти другого курсу Стрийського педагогічного училища.
І. М. Волошин – четвертий справа у третьому ряду. 1949 р.

Експедиційний ґрунтознавчий загін у Ціліноградській області
Казахстану. На машині зліва – І. М. Волошин. 1962р.

Студенти
географічного факультету
біля пам'ятника М. В. Гоголю
на станції Лохвиця.
В центрі – студент І. М. Волошин.
1958 р.

Алтайські гори, ґрунтознавча наукова експедиція.
Справа наліво у другому ряді: проф. Р. В. Ковальов,
проф. О. М. Можейко, в центрі – проф. М. А. Глазовська,
поруч зліва – І. М. Волошин. 1967 р.

І. М. Волошин – учасник ґрунтознавчої експедиції.
Саяни, 1967р.

Новосибірська ґрунтознавча експедиція, Кулунда.
На передньому плані зліва направо: проф.І. А. Крупенніков,
І. М. Волошин, проф.М. В. Орловський. Кулунда, 1972 р.

Ґрунтознавча наукова експедиція. Ріка Катунь, Чуйський тракт.
І. М. Волошин – у другому ряду зліва. Алтай, 1967р.

Переправа через озеро. Східні Саяни. На човні – І. М. Волошин.
1976р.

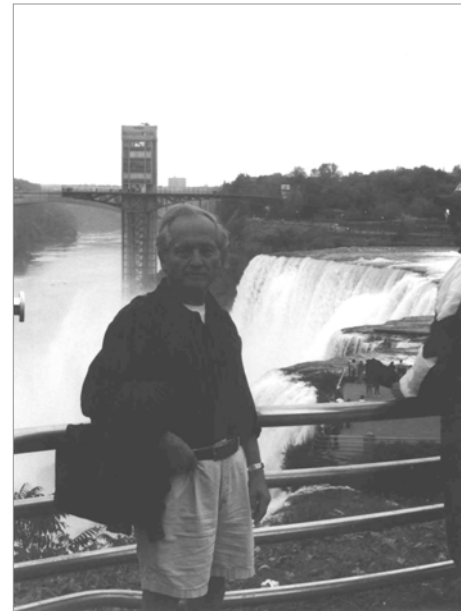
Студенти-грунтознавці Одеського університету
на Мамісонському перевалі Кавказу.
Керівник ґрунтознавчих досліджень – доцент І. М. Волошин.
1984р.

Міжнародна конференція з розвитку економіки та довкілля.
У другому ряду другий справа – проф. І. М. Волошин.
Ніредьгаза, Угорщина. 1997 р.

Маршрутно-географічна практика студентів.
Керівник практики І. М. Волошин – у центрі.
Кольська тундра, 1991 р.

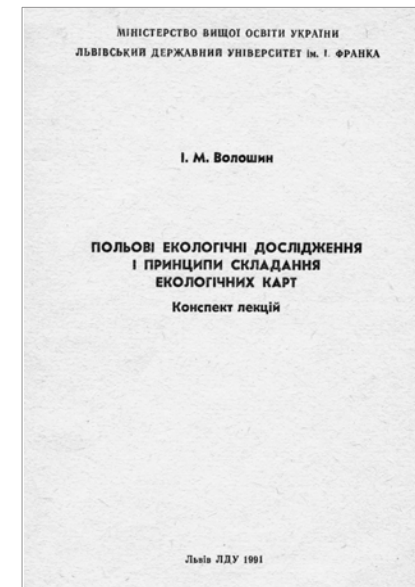
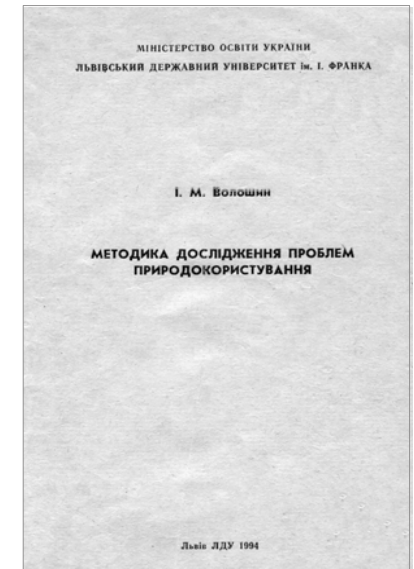
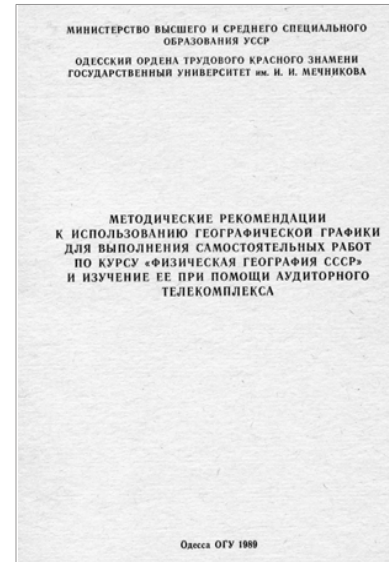
Біля Ніагарського водоспаду.
США. 1998р.

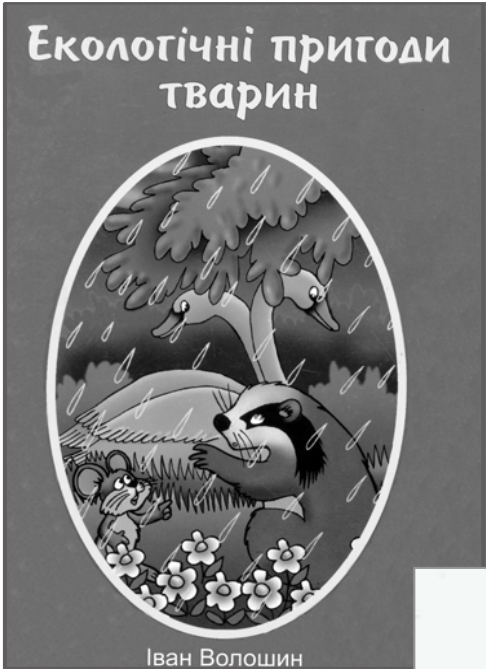
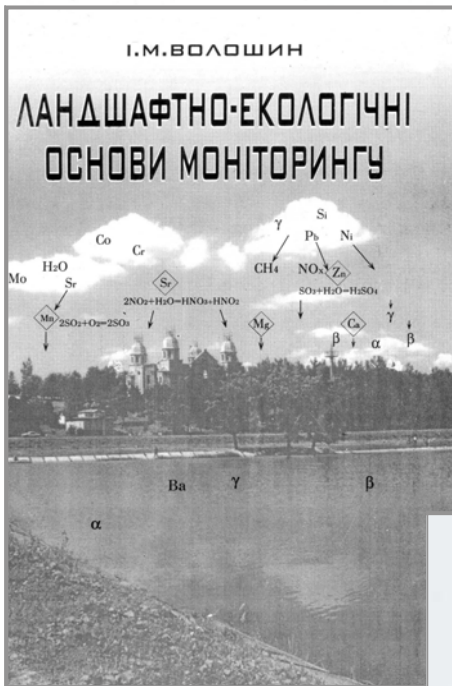

Нарада з проблем експедиційних досліджень в Антарктиці.
Крайній справа – І. М. Волошин. 1999 р.

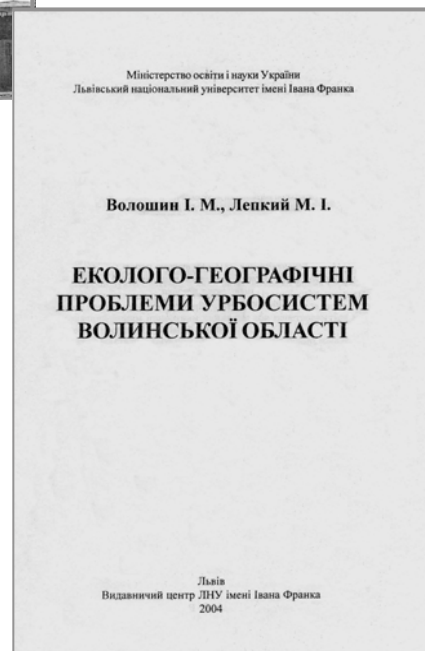

Члени спеціалізованої вченої ради з захисту докторських
дисертацій Львівського національного університету
імені Івана Франка (географічний факультет).
Праворуч – вчений секретар ради І. М. Волошин. 2002 р.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК НАЗВ
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ ІВАНА ВОЛОШИНА

А наліз та перспективи розвитку ґрунтового еколого-картографічного моніторингу	95
В еличини рН урбокомпонентів та стан зелених насаджень м. Львова	102
Влияние вод повышенной минерализации на свойства южных черноземов	37
Влияние нанорельефа на свойства южных черноземов и урожайность озимой пшеницы	38
Влияние орошения глубинными водами на свойства почв и ландшафты юга Украины	18
Влияние орошения минерализованными водами на свойства южных черноземов	36
Влияние орошения минерализованными водами оз. Китай на свойства южных черноземов и урожай сельскохозяйственных культур	39
Вміст увібраних катіонів /Na I Mg/ в морфологічно солонцюватих чорноземах та каштанових ґрунтах	4
Водойми міської зони та оцінка їх екологічного стану	93
Вопросы рационального использования орошаемых земель	31
Вплив атмосферних полютантів на пошкодження парково-вуличних насаджень	83
Вплив ендегенних полютантів сейсмоактивних зон на якість ґрунту та захворюваність населення	103
Вплив забрудненого навколишнього середовища на стан здоров'я людей	57
Вплив промислових комплексів на стан ґрунтового-рослинного покриву	72
Г рунтові дослідження від Карпат до Магадану	79
Д еякі наслідки вивчення набухання темно-каштанових фізично-солонцюватих ґрунтів та солонців	5

Диагностические признаки и принципы классификации солонцеватых почв	2	Закономерности распределения эродированных почв эрозионноопасных ландшафтов	32
До екологічної паспортизації природних ресурсів	68	Закономірності акумуляції важких металів у ґрунтово-рослинному покриві Українських Карпат	88
До питання про оцінку деградаційних явищ ґрунтового покриву	61	Зміна ґрунтового покриву в урбозоні міста Луцька	98
До питання про теоретичні засади, класифікацію, походження фізично-солонцюватих ґрунтів	96	И зменение свойств почв юга Украины под влиянием орошения	10
Досвід використання деградаційних ознак і коефіцієнтів для ландшафтно-екологічного картування зрошуваних ландшафтів	54	Изучение динамики почвообразовательных процессов на орошаемых почвах юго-запада УССР с целью улучшения их мелиоративного состояния и повышения плодородия	13
Досвід екологічного картографування в межах гірсько-улоговинних умов Карпат та завдання екологічної картографії	56	Исследование процессов вторичного засоления методом натурального моделирования	19
Дослідження стану лісових масивів Свалявської улоговини Карпат	62	Источники засоления орошаемых массивов и их учет при прогнозировании	20
Е кологічне виховання молоді під час практик, туристських походів, масових видовищ серед природи	58	И стория формирования гидрографической сети міста Львова	99
Екологічний стан ґрунтового покриву в басейнах водно-рекреаційних об'єктів Львова та його околиць	104	К ласифікаційні засади агроландшафтів Західноподільського степу	106
Екологічні пригоди тварин	112	Класифікація дюн Малого Полісся	110
Екологічні проблеми ґрунтового покриву Західного Поділля	84	Когда на пляже час “пик”	28
Еколого-географічні особливості Західного Поділля	87	Л андшафты і шкідливі стихійні явища південно-східної частини Українських Карпат	1
Еколого-географічні проблеми урбосистем Волинської області	113	Ландшафты Шацького ПНП та зв'язок морфологічних одиниць з величинами гама-фону	80
Еколого-гігієнічна оцінка водоймищ міської зони Львова	105	Ландшафтно-екологічна характеристика озер міста Львова та приміської зони	101
Э волюция пойменных биоконплексов в условиях воздействия оросительных мелиораций	40	Ландшафтно-екологічні основи моніторингу (на прикладі еталонних гірських рівнинних урбанізованих екологічних полігонів)	73
З абруднення важкими металами урбоземів міста Луцька	97	Ландшафтно-екологічні основи моніторингу	78
Забруднення лісонасаджень Карпат та методи відображення його на картах	85	Ландшафты трассы проектируемого канала Дунай–Днепр и их эволюция под влиянием обводнения	35
Зависимость урожая зерновых культур от формы микрорельефа в условиях орошения	42		

Локальне еколого-радіометричне картування на полігонах	107
М едико-екологічне картування (на прикладі Свалявського полігону)	108
Методика дослідження проблем природокористування	60
Методические рекомендации к использованию географической графики для выполнения самостоятельных работ по курсу “Физическая география СССР” и изучение ее при помощи аудиторского телекомплекса	49
Методические указания к лабораторному практикуму и самостоятельной работе по курсу “Охрана природы”	45
Методические указания к самостоятельной работе по курсу “Использование природных ресурсов и охрана природы”	46
Методические указания по ландшафтным исследованиям для сельскохозяйственных целей	51
Методические указания по полевым ландшафтным исследованиям	14
Методические указания по составлению полевой крупномасштабной ландшафтной карты	16
Методичні вказівки й дидактичний матеріал до самостійної роботи з курсу “Використання природних ресурсів і охорона природи”. Розд. “Повітряний простір, водні ресурси, рослинний і тваринний світ”	52
Методичні вказівки і дидактичний матеріал до самостійної роботи з курсу “Використання природних ресурсів і охорона природи”. Розд. “Структура органів управління, природні ресурси, ґрунтовий покрив, природоохоронні об’єкти”	53
Методичні прийоми складання карт забруднення ґрунтів важкими металами	63
Методичні принципи складання водоекологічних карт	69
Н апівстаціонарні еколого-географічні дослідження долини рік Свалявської улоговини	89

Натурное моделирование с целью прогноза засоления орошаемых почв	21
О генетической природе магниевых-солонцеватых почв	22
О морфологической солонцеватости черноземов Среднего Приднепровья и Северного Казахстана	6
О содержании обменного магния в физических солонцеватых почвах	3
О солонцеватых почвах Северного Казахстана	7
Одесская курортная зона и ее охрана	23
Озера міської зони в структурі рекреаційної індустрії: оцінка екологічного стану	90
Опыт ландшафтно-мелиоративного картирования и типизации земель, деградированных под влиянием орошения	50
Опыт оценки трансформации свойств почв под влиянием длительного орошения	44
Опыт составления ландшафтной карты Одесской области	11
Основи екологічної експертизи	94
Основні карти, рекомендовані для еколого-картографічного моніторингу Розточчя	75
Особливості акумуляції важких металів в урбанізованих та природних буроземних ґрунтах Карпат	81
Особливості екологічної оцінки агроландшафтів Західного Поділля	91
Особливості екологічної оцінки та картографування бурих ґрунтів Карпат	86
Особливості забруднення урбоземів важкими металами та відображення його на картах	82
Особливості ландшафтно-екологічного картографування ґрунтів, забруднених важкими металами	64
Особливості перерозподілу важких металів у ґрунтах і еолових товщах Малого Полісся	109
Особливості природно-територіальних комплексів рекреаційної зони Одеського прибережного району	15

Особливості техногенної трансформації урбосистем м. Луцька	110	Ретроспективний аналіз компонентів природи в контексті моніторингу геосистем	70
Особливості утворення “кислотних дощів” у місті Львові	92	С олевої режим орошаємих чорноземів юга УРСР	9
Охрана и воспроизводство природных ресурсов Одесской области	24	Солонцеватые почвы и их диагностические признаки	8
Оценка интенсивности смыва почв на малых водосборах по заилванию прудов	47	Составление ландшафтной карты	12
Оцінка впливу важких металів на стан здоров'я людей	76	Структура земельних ресурсів	33
П олевые крупномасштабные ландшафтные исследования	17	Структура эродированных почв эрозионно-опасных ландшафтов на примере бассейна реки Кучурган	30
Польові екологічні дослідження і принципи складання екологічних карт	55	Схематическая ландшафтная карта Одесской области	27
Применение минерализованных вод для орошения и трансформации почв под их воздействием	43	Т еоретичні засади екологічного геосферно-хімічного картування	114
Принципи екологічної паспортизації природних ресурсів України	65	Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень	115
Принципы и методы исследований для целей сельскохозяйственного проектирования	48	Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень	116
Природні і антропогенні аномалії та їх вплив на поширення захворювань населення Свалявського району Закарпатської області	111	Трансформация пойменных биогеокомплексов под влиянием антропогенного воздействия	41
Проблеми екологічного картографування наземних природних ресурсів	66	У часть у експедиціях	117
Проблеми екологічної паспортизації природних ресурсів України	67	Ф изико-географическое районирование	34
Проблеми формування екологічного моніторингу Шацького природного національного парку	59	E cological state and the problems of ecological certification of natural resources in Ukraine	71
Проблемы мониторинга в зоне проектируемого канала Дунай–Днепр	25	P eculiarities accumulation of heavy metals in soil-plant covering of the Carpathians proceedings of the second internations regional conference on environmental and economical development	77
Р езультаты исследований на экологических полигонах	74		
Рекреационная нагрузка в пределах Одесской курортной зоны и ее охрана	26		
Рекреационная нагрузка и охрана Одесской курортной зоны	29		

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ ІВАНА ВОЛОШИНА

А наліз та перспективи розвитку ґрунтового еколого-картографічного моніторингу	176
В еличини рН урбокомплексів та стан зелених насаджень м. Львова	178
Влияние вод повышенной минерализации на свойства южных черноземов	147
Влияние нанорельефа на свойства южных черноземов и урожайность озимой пшеницы	148
Влияние орошения глубинными водами на свойства почв и ландшафта юга Украины	134
Влияние орошения минерализованными водами на свойства южных черноземов	146
Вміст увібраних катіонів (Na і Mg) в морфологічно солонцюватих чорноземах і каштанових ґрунтах	124
Водойми міської зони та оцінка їх екологічного стану	174
Вплив ендегенних полютантів сейсмоактивних зон на якість ґрунту та захворюваність населення	179
Вплив забрудненого середовища на стан здоров'я населення	159
Вплив промислових комплексів на стан ґрунтового-рослинного покриву	168
Г рунтові дослідження від Карпат до Магадану	171
Д еякі наслідки вивчення набухання темно-каштанових фізично солонцюватих ґрунтів та солонців	125
Диагностические признаки и некоторые свойства физически солонцеватых почв Павлодарского Прииртышья	127

Диагностические признаки и принципы классификации солонцеватых почв	120
До екологічної паспортизації природних ресурсів	166
Досвід використання деградаційних ознак і коефіцієнтів для ландшафтно-екологічного картування зрошуваних ландшафтів	157
Досвід екологічного картування в межах гірсько-улоговинних умов Карпат та завдання екологічної картографії	158
Дослідження стану лісових масивів Свалявської улоговини Карпат	161
Е кологічний стан ґрунтового покриву в басейнах водно-рекреаційних об'єктів Львова та його околиць	180
Екологічні проблеми міських систем	175
Э волюция пойменных бикомплексов в условиях воздействия оросительных мелиораций	149
З абруднення важкими металами урбоземів м. Луцька	177
Зависимость урожая зерновых культур от формы микрорельефа в условиях орошения	151
Закономерности распределения эродированных почв эрозионноопасных ландшафтов (на примере бассейна реки Кучурган)	144
И сследование процессов вторичного засоления методом натурального моделирования	135
Источники засоления орошаемых массивов и их учет при прогнозировании	136
К вопросу о так называемых "остаточно солонцеватых" почвах	128
К характеристике состава поглощенных оснований солонцеватых почв Северного Казахстана	121

Л андшафти і шкідливі стихійні явища південно-східної частини Українських Карпат	118
Ландшафты трассы проектируемого канала Дунай- Днепр и их эволюция под влиянием обводнения	145
М етодичні принципи складання водноекологічних карт	167
Микроморфологические особенности темно-каштановых остаточных солонцеватых почв и солонцов Северного Казахстана	122
Н атурное моделирование с целью прогноза засоления орошаемых почв	137
О генетической природе магниевых-солонцеватых почв	138
О диагностических признаках и путях мелиорации солонцеватых почв	131
О морфологической солонцеватости черноземов Среднего Приднепровья и Северного Казахстана	126
О содержании обменного натрия в физически солонцеватых почвах	123
О солонцеватых почвах Северного Казахстана	129
Одесская курортная зона и ее охрана	139
Опыт ландшафтно-мелиоративного картирования и типизации земель, деградированных под влиянием орошения	156
Опыт оценки трансформации свойств почв под влиянием длительного орошения	153
Опыт составления ландшафтной карты Одесской области	132
Особливості екологічної оцінки та картографування бурих ґрунтів Карпат	173
Особливості забруднення урбоземів важкими металами та відображення його на картах	172
Особливості ландшафтно-екологічного картографування ґрунтів, забруднених важкими металами	162

Особливості перерозподілу важких металів у ґрунтах і еолових товщах Малого Полісся	181
Особливості природно-територіальних комплексів рекреаційної зони Одеського прибережного району	133
Оценка интенсивности смыва почв на малых водосборах по заилыванию прудов	154
Оцінка впливу важких металів на стан здоров'я людей	169
П рименение минерализованных вод для орошения и трансформация почв под их воздействием	152
Принципи екологічної паспортизації природних ресурсів України	163
Принципы и методы исследований для целей сельскохозяйственного проектирования	155
Проблеми екологічного картування наземних природних ресурсів	164
Проблеми екологічної паспортизації природних ресурсів України	165
Проблеми формування екологічного моніторингу Шацького природного національного парку	160
Проблемы мониторинга в зоне проектируемого канала Дунай – Днепр	141
Р екреационная нагрузка в пределах Одесской курортной зоны и ее охрана	140
Рекреационная нагрузка и охрана Одесской курортной зоны	142
С олевым режим орошаемых черноземов юга УССР	130
Структура эродированных почв эрозионно-опасных ландшафтов на примере бассейна реки Кучурган	143
Т емно-каштановые остаточные солонцеватые почвы Левобережья Иртыша	119
Теоретичні засади ландшафтних еколого-геохімічних досліджень	182

Трансформація пойменних біогеокомплексів под впливом антропогенного впливу 150

Peculiarities accumulation of heavy metals in soil-plant covering of the Carpathians Proceedings of the second internation regional conference on environmental and economical development 170

ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А кумуляція важких металів в еолових товщах, ґрунтах, лісонасадженнях, парково-вуличних породах	60, 63, 72, 73, 74, 77, 81, 85, 88, 161, 182
В одоймища міської зони Львова	90, 93, 101, 105, 174
Вплив антропогенних поллютантів на стан здоров'я населення	55, 73, 76, 78, 159, 179
Г еографічна графіка	49
Гідрографічна сітка Львова	90, 99, 180
Д инаміка ґрунтоутвірних процесів, властивості, сольовий режим, трансформація, оцінка зрошуваних земель, водних об'єктів	9, 10, 13, 20, 31, 40, 41, 44, 130
З міна структури земельних угідь, еродовані землі	30, 32, 33, 47, 53, 60, 78, 143
Зрошення мінералізованими водами, властивості ґрунтів, мікрорельєф і урожай зернових культур, деградаційні процеси	18, 36, 37, 39, 42, 43, 134, 146, 147, 152
Е кологічна експертиза	55, 78, 94
Екологічна паспортизація	65, 67, 68, 163, 165, 166
Екологічна оцінка деградації ґрунтів, класифікація агроландшафтів	61, 84, 86, 91, 106
Екологічне виховання	58, 112
К артографічний моніторинг: аеросферний, еколого-меліоративний, лісо-екологічний, водно-екологічний, ґрунтовий, нозологічний	60, 62, 64, 66, 69, 71, 73, 74, 75, 79, 95, 108
Кислотні дощі Львова	55, 60, 83, 92, 102

Л андшафтні еколого-геохімічні дослідження	54, 55, 64, 81, 87, 89, 114, 115, 116
Ландшафтні еколого-меліоративні дослідження	50, 53, 54, 60, 156, 157
Ландшафтно-радіаційні дослідження	60, 78, 80, 107
Ландшафтні дослідження	1, 11, 12, 14, 16, 17, 27, 34, 35, 48, 51, 55, 80
Лізиметричні дослідження	19, 21, 135, 137
М але Полісся	100, 109, 181
Мінералогічні і мікроморфологічні дослідження	8, 122
Моніторинг	25, 59, 60, 70, 75, 78, 141
Морфологія, властивості солонцюватих ґрунтів	5, 6, 7, 8, 121, 123, 125, 126, 128, 129
О хорона природи	23, 24, 31, 33, 45, 46, 52, 53
П риродні аномалії і здоров'я населення	57, 73, 103, 104, 108, 111, 159, 179
Р екреаційні дослідження	15, 23, 26, 28, 29, 133, 139, 140
Т еорія, діагностика, класифікація солонцюватих ґрунтів	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 22, 96, 120, 131
Трансформація, еволюція, деградація ґрунтів	40, 41, 44, 45, 60, 110, 150, 153
У рбосистеми та урбоземи Ковеля, Ківерець, Львова, Луцька, Сваляви	81, 82, 97, 98, 110, 113, 172, 177

ОСОБОВИЙ ПОКАЖЧИК

Номери в круглих дужках відображають матеріали про особу, яка не є автором, але згадана в публікації

А даменко О. М.	107, 108, 196	Вознюк С. (с. 9)
Аліферов А. (с. 9)		Волгіна С. (с. 10)
Амброз Ю. О. (Амброз Ю. А.) (с. 8); 15, 24, 31, 33, 34, 35		Волошин С. М. 194
Анастасієва О. М. (с. 8)		Волощук М. Д. (с. 9); 195
Б абурін В. М. (с. 8)		Г аласа О. Є. 93, 99, 101, 104, 105
Байєр Р. О. (с. 8)		Гедрайц К. К. (с. 13)
Беглярова Е. 83, 92		Геренчук К. (с. 72–75); (116), (182)
Бень Я. 103, 111		Гоголев А. І. (Гоголев А. И.) (с. 8); 42
Біланчин О. (с. 76)		Гоголев І. М. (Гоголев И. Н.) (с. 6), (с. 8), (с. 72); 2, 9, 10, 13, 18, 22, 31
Біланчин Я. М. (с. 8), (с. 76)		Голубец М. (с. 9)
Біланюк В. І. 194		Горленко І. (с. 9)
Білоус А. І. 70		Гошуренко А. М. (с. 8)
Богущкий А. Б. (с. 10); 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212		Граб Б. (с. 75)
Болюх О. (с. 75)		Грабинський І. 199
Бондаренко В. Д. 200		Градзинський М. Д. (с. 9); 192
Борисевич Т. Д. 51		Гречух О. Д. 70
Борисова Е. Б. 186		Грицина М. Р. 198
Брулей Камера 183		Гудзя С. (с. 10)
Будз М. (с. 9)		Гумницька Н.О. 70
Бурлака В. П. (с. 8)		Гуриенко В.П. 30, 32
Буц Ю. 188		Гуцуляк В. (с. 9)
В акарчук І. (с. 10)		Д енисик Г. (с. 9)
Вардіашвілі Н. І. (с. 8)		Дмитрук О. (с. 9)
Ведерников О. (Ведерников О. В.) 100, 109		Домбровська Г. 199
Вишневецький Й. Я. 1		Ж анталай П. І. (с. 8)
Влах М. 226		Жупанський Я. (с. 9)
Вовканич Л. С. 90, 93		

Загальська О. Б. 192
Заставецька О. (с. 9)
Заставний Ф. Д. (с. 10); 205
Зелінський І. П. (с. 8); 225
Зузук Ф. 201

Есаулов Г. І. (Эсаулов Г. И.) 15,
33

Єлісеєва Є. В. (с. 8)

Іщук С. (с. 9)

Калустьян Л. Х. (с. 8)
Каракаш І. І. (с. 8)
Карпенко Н. І. 59
Кирильчук А. А. 62, 64, 203
Кіт М. (с. 75)
Ковалишин Д. І. (с. 9), (с. 73)
Ковальов О. (с. 9)
Ковальчук І. (с. 9); 209
Ковеза Г. П. (с. 8); 51
Когут В. О. (с. 8)
Кожемякина О. П. 20
Койнова І. Б. 197
Консевич Л. М. 107, 108
Кравчик Л. П. (с. 8); 9, 10
Кравчук О. П. (с. 8)
Кравчук Я. (с. 10); 199, 204,
210, 211, 212, 226
Крайкова А. (с. 9)
Красєха Є. Н. (с. 8)
Краснопольський А. (с. 9)
Круглов В. Є. (с. 8)
Крупенников І. (с. 8)
Кукурудза С. І. (с. 10); 70

Ларченков Є. П. (с. 8)
Левицький І. (с. 9)
Лепкий М. І. 97, 98, 110, 113,
191

Лещуха Р. (с. 10)
Лисогоров С. Д. 10
Лялін А. М. (с. 8)

Мальський М. (с. 10)
Марискевич (с. 9)
Матвійшина Ж. (с. 9)
Медведєв В. (с. 8)
Мельник А. В. (с. 9); 192, 199
Мельник В. М. 33
Мельничук І. (с. 10)
Михайлюк В. (с. 9); 40, 41
Михальченко Ю. В. (с. 9)
Михасюк І. (с. 10)
Михнович А. 199
Мищенко Г. А. 24, 27, 30, 34
Міллер Г. П. (с. 75); (116), (182)
Міщенко Г. П. (Мищенко Г. П.)
11, 15
Молодецький А. Е. (с. 8)
Мольчак Я. (с. 9)
Мотузок О. (с. 8)
Муха Б. П. 117

Нагірна В. (с. 9)
Назаревич Б. (с. 75)
Назаровець І. Д. 103, 111
Назарук М. М. 197
Наливайко Л. Т. 187
Некос В. (с. 9)
Нижник М. С. 70
Носан В. І. (с. 75)
Носок Б. (с. 8)

Огородник І. М. 189
Олійник Я. (с. 9)
Онуфрієв Л. А. 225

Павлуць М. М. 59
Палієнко В. (с. 9)
Паньків З. П. 184

Пархоменко Г. (с. 9)
Пасічний Г. (с. 9)
Пащенко В. (с. 9)
Пащенко М. В. (с. 8–9)
Перехрест О. Г. (с. 8)
Петлін В. (с. 10); 194, 199
Пижов В. Г. (с. 8)
Писаренко С. (с. 10)
Пістун М. (с. 9)
Погрібний О. О. (с. 8)
Польовий А. М. (с. 8)
Позняк С. П. (с. 8, 10); 18, 203,
206, 207
Полоса О. І. (с. 8)
Полупан М. (с. 8)
Потапенко В. Г. 192
Прискар В. Б. 190
Присяжнюк Ю. 185
Приходько М. М. 196
Пушкар І. (с. 9)

Ромасько М. (с. 9)
Ротар М. Ф. (с. 8)
Руденко В. (с. 9)
Руденко Л. (с. 9)
Рудько Г. І. (с. 9); 107, 108
Рузін О. (с. 9)
Ручицин М. О. (с. 8)

Свидницький Б. (с. 74)
Світличний О. О. (с. 8)
Симоновська М. 199
Слоньова Т. (с. 9)
Соколов Ю. М. (с. 8)
Степанюк Л. (с. 74)
Стецюк В. (с. 9)
Стойко С. (с. 9)
Стрельбицький М. (с. 9)
Суворовська О. Л. (с. 8)
Сулимов І. Н. (с. 8)
Сульдін В. О. (с. 8)

Сухий П. (с. 9)
Сухорукова Г. С. (с. 8); 9, 10
Сухоставський О. И. (с. 8); 38,
39, 42

Тихоненко М. Я. (с. 8)
Топольний Ф. (с. 9)
Топчієв О. Г. (с. 8)
Тортик М. Й. (с. 8)
Травлієв А. (с. 9)
Третьак О. А. 1, 72, 75, (с. 75)
Третьяков П. В. 84, 87, 91, 106
Тригуб В. І. (с. 8)
Туниця Ю. (с. 10); 208
Турус Б. М. (с. 8); 9, 13, 18, 19,
21, 36, 37, 43
Тютюнник Б. К. (с. 8)

Унгарян В. (с. 8)
Урсу А. (с. 8)

Федорищак Р. (с. 9)
Федорченко Т. П. 34
Фурман О. К. (с. 8)

Хільчевський В. (с. 9)
Хомин Я. 199
Хохленко Т. Н. (с. 8)

Царик А. (с. 10)
Цись П. М. (с. 74)
Цицак Я. (с. 9), (с. 76)

Чаковський М. Є. 225
Черваньов І. (с. 9)
Черевко М. В. 198
Черкез Є. А. (с. 8)
Чорний С. (с. 9)
Чорнобай Ю. (с. 9)
Чорток М. (с. 8)

Шаблій О. с. 7; (с. 10); 199
Швебс Г. І. (Швебс Г. И.) (с. 8);
12, 31, 33, 34, 51
Шевченко В. (с. 9)
Шевченко Л. (с. 9)
Ших М. (с. 76)

Шищенко П. (с. 9)
Шуйський Ю. Д. (с. 8)
Якимович Б. 199
Яковець С. Г. (с. 8)

РЕЗЮМЕ

У біобібліографічному покажчику подано головні дати життя, наукової, педагогічної та громадської діяльності Волошина Івана Миколайовича, відомого українського географа, ландшафтознавця, ґрунтознавця, геоеколога, геохіміка, члена Наукового товариства ім. Шевченка, члена Львівського відділу Українського географічного товариства, члена Українського товариства ґрунтознавців, члена робочої групи з Держстандарту екологічної освіти Міністерства освіти і науки України, члена редколегії “Вісника Львівського національного університету” (серія географічна), члена спеціалізованої вченої ради К 35.051.05 та вченого секретаря спеціалізованої вченої ради Д. 35.051.08 у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Подано бібліографію праць.

SUMMARY

Bibliography index contains the main dates of the life, scientific, pedagogical and public activity of Voloshyn Ivan Mykolayovych, a well-known Ukrainian geographer, landscape science specialist, soil science specialist, geoecologist, geochemist, a member of Shevchenko scientific society, a member of Lviv department of Ukrainian geography society, a member of Ukrainian society of soil scientists, a member of working group of State standard of ecological education of Ministry of education and science of Ukraine, a member of editorial board of Herald of Ivan Franko National University of Lviv (geography series), a member of specialized Council (Д. 35051.08) in Ivan Franko National University of Lviv.

ЗМІСТ

<i>Олег ШАБАЛІЙ</i> . Професор Іван Волошин – вчений і педагог (до 70-річчя від дня народження)	5
<i>Іван ВОЛОШИН</i> . Основні напрями наукових досліджень	8
Основні дати життя і діяльності Івана Волошина	22
<i>Євгенія БЕЛЕНА, Тетяна КРАВЧЕНКО</i> . Від укладачів	26
Друковані праці Івана Волошина	28
Доповіді на з'їздах, наукових конференціях, симпозиумах	47
Наукове керівництво дисертантами та офіційне опонування	58
Внутрішнє рецензування наукових праць	60
Іван Волошин – член редколегії наукових видань	62
Наукове керівництво та участь ученого у виконанні держбюджетних і госпдоговірних тем та дослідницьких проектів	63
Найважливіші мандрівки з загальногеографічних та ґрунтових досліджень	66
Дослідження у польових, ґрунтознавчих (ландшафтних, екологічних) експедиціях	72
Педагогічна діяльність вченого	77
І. М. Волошин – художник, автор географічної графіки	79
Література про І. М. Волошина	82
ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ	83
Алфавітний покажчик назв друкованих праць Івана Волошина	85
Алфавітний покажчик наукових доповідей Івана Волошина	92
Тематичний покажчик	97
Особовий покажчик	99
РЕЗЮМЕ	103

LIST OF CONTENTS

<i>Oleh SHABLIY</i> . Professor Ivan Voloshyn as a scientist and educator (on the 70th anniversary of his birth)	5
<i>Ivan VOLOSHYN</i> . The main scientific research directions	8
Main dates of Ivan Voloshyn's life and activities	22
<i>Yevheniya BELENA, Tetiana KRAVCHENKO</i> . Compiler's foreword	26
Ivan Voloshyn's Publications	28
Reports at congresses, conferences, symposium	47
Research supervision and opponent activity (at thesis presentations)	58
Pre-publication reviewing of books and academic papers	60
Ivan Voloshyn as a member of editorial boards	62
Research activities projects coordination and implementation	63
Major travels for carrying out general geographical and soil research	66
I. M. Voloshyn as a participant of expeditions on problems of soil studies (landscape studies, ecology)	72
Pedagogies teaching activities	77
I. M. Voloshyn as an artist, author of geographical graphics	79
Literature on I. M. Voloshyn	82
SUPPLEMENTARY INDICES	83
Alphabetical index of Ivan Voloshyn's publications	85
Alphabetical index of Ivan Voloshyn's conference reports	92
Topic index	97
Author index	99
SUMMARY	103

Науково-довідкове видання

Іван ВОЛОШИН

Біобібліографічний покажчик

Укладачі Євгенія БЕЛЕНА, Тетяна КРАВЧЕНКО

Редактор Ніна БІЧУЯ

Художник Іван КРИСЛАЧ

*Комп'ютерну верстку та
ілюстративний матеріал підготувала*
Надія ДИТЮК

Оригінал-макет підготовано
у відділі автоматизації
НБ ЛНУ імені Івана Франка
(завідувач Мирослава ДОМАНСЬКА)

Підписано до друку 11.05.2005. Формат 60×84 1/16. Папір офсет.
Друк офсет. Умовн. друк. арк. 6,10. Обл. вид. арк. 6,22+0,4.
Наклад 300 прим. Зам. 450.

Видавничий центр
Львівського національного університету імені Івана Франка.
79001 Львів, вул. Дорошенка, 41.

Надруковано в друкарні: Літературна агенція “Піраміда”.
Україна, 79006 Львів, вул. Стефаника, 11.
Тел./факс (0322) 72-50-62, а/с 10989
Свідоцтво державного реєстру: серія ДК № 356.

У СЕРІЇ “УКРАЇНСЬКА БІОБІБЛІОГРАФІЯ”

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ПІДГОТУВАЛА ТА ВИДАЛА
ТАКІ ПОКАЖЧИКИ

Чис. 1: ВОЛОДИМИР МОТОРНИЙ
(Укладач Л. Панів), 1999

Чис. 2: ГРИГОРІЙ КОЧУР
(Укладачі: Г. Домбровська, З. Домбровська), 1999

Чис. 3: ОЛЕКСІЙ ЧИЧЕРІН
(Укладач Л. Панів), 2000

Чис. 4: СТЕПАН ЗЛУПКО
(Укладачі: Є. Белена, З. Бродик, Г. Домбровська), 2000

Чис. 5: ІВАН ВАКАРЧУК
(Укладач М. Любицька), 2001

Чис. 6: УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТ
(Укладач О. Вацеба), 2002

Чис. 7: БОГДАН ЯКИМОВИЧ
(Укладач Г. Домбровська), 2002

Чис. 8: ІВАН КОВАЛЬЧУК
(Укладачі: Г. Домбровська, А. Михнович), 2002

Чис. 9: СТЕПАН ПОЗНЯК
(Укладачі: Г. Домбровська, Г. Підвальна), 2003

Чис. 10: МИКОЛА ЛУКАШ
(Укладач В. Савчин), 2003

Чис. 11: КОСТЯНТИН ТРОФИМОВИЧ
(Укладач Л. Панів), 2003

Чис. 12: НАТАЛЕНА КОРОЛЕВА
(Укладач К. Костишина), 2003

Чис. 13. ЧУЖОМОВНЕ ПИСЬМЕНСТВО НА СТОРІНКАХ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ (1914–1939)
(Укладачі: О. Лучук, Т. Лучук), 2003

Чис. 14: СЕМЕН КУКУРУДЗА
(Укладачі: Г. Домбровська, Ф. Кіпчач), 2004

Чис. 15: НОННА КОПИСТЯНСЬКА
(Укладач М. Кривенко), 2004

Чис. 16: МИКОЛА ІЛЬНИЦЬКИЙ
(Укладач Л. Ільницька), 2004

Чис. 17: РОКСОЛАНА ЗОРІВЧАК
(Укладачі: Г. Домбровська, З. Домбровська, У. Романюк), 2004

Чис. 18: ВОЛОДИМИР ШУХЕВИЧ
У двох частинах
(Укладачі: М. Гордій, Б. Геляс), 2004

Чис. 19: ДЕМ'ЯН ГРИГОРАШ
(Укладач Л. Панів), 2004

Чис. 22: ІВАН ВОЛОШИН
(Укладачі: Є. Белена, Т. Кравченко), 2005

ГОТУЮТЬСЯ ДО ДРУКУ

Чис. 20: МИХАЙЛО КРІЛЬ
(Укладач Л. Шаповал), 2005

Чис. 21: ГРИГОРІЙ КОЧУР
(Укладачі: Г. Домбровська, З. Домбровська, У. Романюк), 2005